

Comp

279316

DATINA

ANUL VII.

Nr. 1-3

Biblioteca Universității Regale Ferdinand I.
din CLUJ.
Nr. 961 1930
EXEMPLAR LOCAL.

DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director : Mihail Gușiță

An. VII. Nr. 1—3.

Ianuarie
Martie 1929.

SUMARUL:

Depășirea etnicului? - Asupra ideologiei actuale a „Gândirii” -	Al. Dima
Cântec vechi de sat... — versuri	Eug. Constant
Drămuitorilor de minte și de suflet...	D. Bodin
Cântec de departe — versuri	Gh. M. Jacotă
Pentru un post de impiegat — schiță	S. S. Enescu
Bisericii din sat — versuri	T. D. Plăieșu
Taina cărților II — Schiță de roman	Iulian Prędescu
Schițe - desenhuri : icoane din viața românească :	
A. Leonte, D. Stoica, G. Bazacov, G. Simionescu	

Mișcarea culturală:

Insemnări ;

Asupra ofensivei tradiționaliste a „Gândirii”.
Schimbarea idealului.
Eugeniu Speranția ; Tradiția și rolul ei social.
Mihai D. Ralea ; Comentarii și sugestii.
Un dar de recunoștință d-lui N. Iorga ; Scriitori români în italienește.
„Nădejdea” Românilor din Banatul Jugo-Slaviei.
O expoziție de artă românească la Turnu-Severin.
Chenar pentru numărul festiv al „Ramurilor”.

ORICE REPRODUCERE ESTE OPRITĂ

ABONAMENTE :
LEI 200 . . . PE AN.
INSTITUȚII ȘI AUTORITAȚI :
L E I 3 0 0

lei 30.

279816

DEPĂȘIREA ETNICULUI ?

Asupra ideologiei actuale a „Gândirii“

MIȘCAREA literară de după războiu cunoaște, la noi, înflorirea a două curente mai însemnate, a două feluri de a gândi și privi lucrurile: modul estetic și modul istoric. Sunt perspective opuse ale literaturii.

Modul estetic se interesează de valorile realizate, indiferent de contingențele de spațiu, timp sau mediul social al creatorilor. Obiectul său exclusiv e frumosul în prezentarea lui lăuntrică, a legăturilor organice dintre părțile ce-l compun.

Acest fel de a vedea e reprezentat la noi prin cei doi adversari ce ar părea ireductibili dacă activitatea lor nu s'ar desfășura sub aceeași stea comună — categoria estetică — ; d-nii M. Dragomirescu și Eugen Lovinescu. Aci operele sunt privite *sub specie aeternitatis*, și critica își face o glorie din a descoperi valori universale și eterne.

Modul istoric a pătruns în cultura noastră de după războiu cu o inexplicabilă sfiiciune pentru un neam care și-a dăruit mai toată viața trecutului istoriei. Valorificarea istorică a culturii noastre actuale a încercat-o tradiționalismul, curent ce se răzîmă — în mod firesc — pe categoria timpului ancorând operele creatorilor într'un anumit mediu social și într'un moment precis.

În această tabără, a luptat — cu puteri modeste, dar hotărîte — și revista noastră, pe care cu justificată mândrie o situăm cronologic între cele dintâiu fortărețe tradiționaliste de după războiu. Încă

de atunci, am înțeles că o cultură e un fapt uman real, că prin urmare considerarea ei supraspațială și supratemporală e o himeră, în care doar reprezentanții unui idealism orb ca cel estetic pot crede. În mod natural, perspectiva noastră literară a fost istorică.

În activitatea aceasta, nu odată am găsit sprijin moral în buna noastră tovarășă „Gândirea”. Deși oscilând la început între cele două atitudini opuse — tradiționalism și modernism — în epoca în care revista nu știa încă dacă trebuie să fie o oglindă fidelă a tuturilor curentelor literare sau să aibă o misiune directoare, „Gândirea” și-a limpezit în ultimii ani apele și s'a afișat curajos și integral tradiționalistă. Am salutat la timp evenimentul și am urmărit-o cu bucuria cu care te recunoști pe tine într'un prieten ce te ajunge pe drum și are aceiași cale.

În obiceiul nostru, n'a intrat niciodată însă iubirea oarbă, fără cunoașterea obiectului iubit. Cu spiritul critic, pe care — orice-ar spune revista bucureșteană — îl socotim ca un element esențial unei culturi tinere, am încercat să ne lămurim sbuciumul ideologic al „Gândirii”. Și iată-ne în situația de a ne spune, acum, gândul.

Printre talentele ideologice ale ultimilor ani, s'a impus dela primele sale articole, d-l Radu Dragnea. În publicistica noastră dăruită cu atâtea talente fără cunoștințe suficiente, numele d-sale aducea un bogat material de erudiție istorică și un ochiu ager care știă să surprindă subțil faptul particular și unic o semnificație generală. Pe o metodă istorică, venea să se altoiască una filosofică.

Cu aceste calități, d-l Radu Dragnea a publicat *Trecerea între generații* care aducea dintr'odată un criteriu nou în aprecierea mișcării noastre culturale: criteriul generațiilor istorice. Ideologul găsea că în istoria noastră contemporană s'au succedat până acum trei generații și că ne aflăm astăzi în pragul celei de-a patra. Se înșirau: generația lui Kogălniceanu în jurul anului 1840 când apare „*Dacia literară*”, generația lui Tițu Maiorescu, a „*Junimei*” în preajma lui 1870 și înfârșit generația de după 1900, sămănătoristă, a lui N. Iorga. Fiecare și-a însemnat drumul în cultura românească printr'o anumită atmosferă de idei și sentimente, urmărind totuș o idee unică: *naționalizarea noastră*. Schițată numai în „*Dacia literară*” ca o primă afirmare a valorii noastre specifice pe tărâm istoric și folkloric, ideea naționalizării noastre a fost oarecum salvată de junimiști, cari prin spiritul lor critic, raționalist, s'au opus avânturilor noastre creatoare; dar ea a fost pusă din nou în valoare de sămănătorism până la deplina ei epuizare. Cu sămănătorismul se încheie — în opinia d-lui R. Dragnea din „*Gândirea*” — „procesul secular al naționalizării”. Iată un pasagiu clar:

„Istoria literaturii românești dela generația din 1840, trecând pe la junimiști și ajungând la sămănătoriști a pus la contribuție toate influențele care i-au ieșit în cale în urmărirea scopului formulat de Kogălniceanu: crearea unei literaturi originale, naționalizarea literaturii, ca o trebuință primară pentru formarea unei culturi specifice. Revine sămănătoriștilor meritul istoric de a fi dus până la capăt acest proces și în perspectiva vremii apare legitimă aplecarea lor mai mult la realitățile naționale externe și indiferența la folosirea mijloacelor de creație clasiciste“. („Veșnic și universal“, Gândirea IX, 3).

[Generația nouă crescută în timpul războiului sau formată în contact cu marele eveniment, duce mai departe istoria oferind contribuția ei originală: după naționalizare, spiritualizarea prin ortodoxism, depășirea etnicului prin spiritual, îndreptarea către valorile vecinice, transcendente.]

Acestor idei avem să le aducem două întâmpinări precise: una referitor la rolul istoric al „Junimismului“, alta la punctul de vedere din care e privită spiritualizarea prin ortodoxism.

Prima întâmpinare. Nu credem că spiritul critic junimist a fost o piedecă a creației noastre culturale.

Mai întâiu o observație de ordin istoric. Spiritul critic nu se desvoltă spontan și exclusiv la junimiști. Critica acestora e numai o prelungire și adâncire a criticei generației dela 1840, care prin articolele lui Kogălniceanu, prin „Scrisorile“ lui C. Negruzzi, prin comediile lui V. Alexandri, dar mai ales prin „Cugetările“ lui Al. Russo pregătise serios mediul pentru critica junimistă.

Acuzația „Gândirii“ ar trebui atunci să-și lărgească obiectul înglobând-i generația lui Kogălniceanu, pe care totuși o aplaudă. Ceeace nu face, fiind probabil convinsă de rolul salutar al criticei când e vorba să se pună temelile unei culturi specifice. Și atunci nu înțelegem pentru ce aruncă anatema asupra junimismului, continuator și adâncitor al criticei generației dela 1840.

Pentru noi, rodul junimismului în cultura românească e neprețuit tocmai prin spiritul critic cu care a știut să drămuiască faptele, țărmurind invazia occidentalismului aducător de forme în afară de fondul nostru specific, a lirismului patriotard și făcându-ne o educație de modestie națională. Că acest spirit critic a putut să devină câteodată păgubitor prin exagerare e un fenomen firesc, suplimentar însă, care nu angajează intenția inițială sau realizarea primă a junimismului.

A doua întâmpinare privește—cum am spus—depășirea etnicului prin spiritualizarea ortodoxă, doctrina „Gândirii“.

Contestăm mai întâiu aci afirmația că „generația trecută sămă-

nătoristă a încheiat procesul secular al naționalizării". Ca primă dovadă, aducem opinia extremistă a d-lui *M. D. Ralea*, care scria în „Precizări” din *Kalende* (929, 3-4) că specificul nostru național nu e încă făcut, ci pe cale de a se face, că el nu poate fi căutat prin tradiționalism ci în viitorul nostru istoric. Firește nu împărtășim această opinie. Intr’o altă revistă („*Viața literară*”, 105) am discutat-o și combătut-o chiar. O cităm totuș pentru a desprinde din ea o idee justă, pe care d-l Ralea n’a urmărit-o consecvent pentru trecut: specificul național se face, e un proces dinamic, ce nu se poate opri la un moment dat. Când deci d-l R. Drăgnea afirmă că sămănătorismul a încheiat naționalizarea noastră face o greșeală sociologică ce ne surprinde. Națiunea e o unitate socială în continuă devenire și dinamismul ei interior nu poate să ne scape. D-l N. Crainic chiar, prietenul în idei al d-lui R. Drăgnea, a arătat în „*A doua nealănare*”, în mod strălucit, dinamismul tradiției și deci al națiunii cristalizată de ea.

Prin urmare, naționalizarea noastră nu poate fi încheiată nici în trecut, nici acum, nici mâine. E un proces continuu ce nu se oprește.

Cum va depăși atunci generația patra, formată în contact cu războiul, etnicul, când el o cuprinde ca pe o materie în care și prin care lucrează?

Generația aceasta va trebui, fatal, să activeze mai departe în brazda etnicului, să-i ajute delimitarea tot mai precisă în suprafață și adâncime. Ideea istorică și folklorică, forme ale etnicului schițate încă depe vremea „Daciei literare” au fost mereu adâncite în istoria noastră culturală. „Junimea” le-a circumscris valoarea justă. Sămănătorismul le-a folosit în mod direct într’o literatură cu scop social-național imediat. *Generația nouă — credem — are datoria să le adâncească științific. Ea trebuie să ajungă la cunoașterea obiectivă a trecutului nostru și să pună în relief adevărata valoare a folklorului nostru. Să găsească adică o alitudine medie între exaltarea lirismului patriotard prea încrezător în forțele noastre proprii și forma exagerată a spiritului critic junimist, sceptic prin exagerare. E o operă de inventar și precizare, pe care n’o socotim deloc mică.*

Cum rămânem însă cu spiritualizarea prin ortodoxism, cu depășirea etnicului? În urma celor spuse, răspunsul nostru se impune firesc. Dacă naționalizarea noastră nu s’a încheiat ci e în plină desfășurare, spiritualizarea n’o poate depăși, ci trebuie să i se integreze pur și simplu. Ortodoxismul să se naționalizeze, adică să devină o categorie a sufletului românesc, cu atât mai mult cu cât istoria noastră seculară îl va fi depus cel puțin ca dispoziție în sufletul nostru.

[Dacă prin urmare „Gândirea” vrea să aducă o contribuție ori-

ginală istoriei noastre culturale, nu în „depășirea etnicului“ o va găsi, ci tot în subordonarea spiritualului etnicului înțeles ca unitate culturală nu politică. De altfel gândul adevărat al d-lui N. Crainic nici nu credem să fie altul. În „Sensul tradiției“ („Gândirea“, 1-2) scrie de pildă textual: „*Am insistat asupra acestor lucruri, pentru a arăta ce ne deosebește de „Semănătorul“ pe care îl conitnuăm în ordinea tradiționalismului autohton și pentru a indica, măcar cât de sumar izvoarele și posibilitățile unei noi spiritualități în cultura română.*”

Păcat numai că nu'i menține formula și 'n „Spiritualitate“ unde scrie în felul d-lui R. Dragnea.

* * *

Toată această discuție a fost necesară pentru fixarea propriei noastre poziții ideologice față de „Gândirea“. (Ne continuăm dar drumul călăuziți de steaua polară a tradiționalismului, pe care-l voim adâncit prin cunoaștere științifică, atât pe latura istoriei noastre cât și pe cea a folklorului nostru încă necunoscut în toată bogăția sa artistică, pe care o putem doar bănuși după culegerile de până acum și la care înțelegem să adăugăm cu drag spiritualitatea ortodoxă: dar numai într'atât întrucât poate constitui un element component al tradiției noastre naționale.

Al. Dima.

Cântec vechi de sat...

Că un mōnștru de șindrilă, plin de grāne, stă hambarul...
Pāinea smulsă de la gura obiditului norod
Putrezește, se rāsfireā solzi de aur și de glod,
Oamenii cārtesc pe uliți ; foamea și-a'nmiit lăstarul.

În conac, pe jețuri scunde, picotesc la foc bătrānii
Înșirānd pe firul vremii buche sfinte din ceaslov ;
Jupānițele palpită de-așteptare în alcov
Și coconii, din bārdacă bānd vārtos, le mușcă sānii.

Pumnul de mălai ce fierbe în ceaunul de la vatră,
Aburind viclean bordeiul, minte droaia de copii ;
Viața curge după datini, vitregă de bucurii
Vitele mugesc spre ceruri ; iarna vine ; cāinii latră.

Ruginit, scuiat de soartă, plugul zace'n. bălătură
Răsturnat, lovit în coaste și cu coarnele'n pământ
Pare că-i strigoitul muncii ținuit lângă mormânt,
În priviri holbānd sinistre nostalgii de arătură.

Lapovița fără preget umple satul de băltoace
Și pătrunde'n gând și'n oase prin spārtura de opinci ;
Spaima s'a'nhāmat și trece cu vibraire de tilinci,
Boala cu noroi pe față bate'n ușile sărace.

DATINA

Pe la cărciumi suferința răbufnește, geme, plânge
Pân'ce ăugetul se pierde într'un lung, narcotic, somn;
Peste țarini, peste holde, robul se visează Domn,
Pe când teighetarul meșter dă rachiu și suge sânge.

Pe ogoare părăsite, babilonice orașe
Se ridică fantomatic într'un sfidător vacarm ;
Râuri de sudoare neagră vin pe câmpuri să le'ngrașe
Și'n cătune pacea moare, strânsă'n brațe de jandarm.

Câte-o umbră pământie prinde'n seară să se'ndrume
Spre bisericuța veche, așezată pe un deal ;
Toaca'n turle șubrežite sună trist și ireal
Preotul găngav împarte fericiri din altă lume.

Noaptea vine ostenită cu clipiri de vis în gene,
Cu suspine 'năbușite și cu istopi de lacrimi reci ;
Pâinea-i mucedă'n hambarul bântuit de lilieci
Și flăcăii cred în bazme cu haiduci și Cosânzene.

. . . . .
Sub mormanul de cenușă focul mai lucește'n vatră
Palizi, scofâlciți, clorotici, dorm aceiași bieți copii ;
Viața curge după datini, vitregă de bucurii,
Vitele mugesc spre ceruri ; iarna vine ; câinii latră.

Eugen Constant.

Trei străjeri
(G. Bazacov)

„DATINA”

DRĂMUITORILOR DE MINTE

ȘI DE SUFLET...

MAREA!

Vânturile și lumina-i sbuciumă întânsurile, purtându-le 'n gloată spre maluri să 'nghiță pământul, rumegându-l.

„Microbios“=ul vipăe 'n cearcăne până unde raza și svârcolirile aerului ajung... Și fundurile pe veci înoptate, zac zâmbind în tăinicia lor de vremelnicul joc al celor de sus... Rând pe rând, *Ei* vor coborî pături-pături în adânc=negurosul întins, drept hrană a plantelor kilometrice fără verdeață și a viețuitoarelor molatice fără de ochi.

Când gem adâncurile, se 'ndoliază apele....

Și... sub ochi=ne știința împietrește suflete și macină frumusețea dumnezeiască a întinsurilor. Când privirea nu va mai întilni verdeață și albastrul nesfârșit al zărilor, ci numai clădiri de piatră și fier — scăldate 'n oceane de fum; când urechea va căuta 'n zadar simfonia crainicilor dimineților de vară săltată ca un imn în crînguri și zăvoaie; când se va usca plămînul ca iasca — rătăcind după un strop binecuvîntat de aer ca să-l soarbă, păstrînd firul zilelor.... Atunci, sclavi ai unor experiențe firave și ai unor întimplări geologice, veți ridica bolovanii mormintelor în spate și vă veți scula sdruncinându=vă, la blestemele pătimașc... ale miriadelor de urmași năpăstuiți...

Deschideți poarta conștiinței!...

Sunteți oameni învățați.

Care este puterea nevăzut=supraomenească ce leagă pe copil de mamă și pe sofi între ei? Care este puterea nediscutabil=eternă ce 'nceagă familia minîndu=o bucuros până la sacrificiu? Care este puterea nemărginită 'n timp și spațiu, ce miruie frunțile celor sănătoși ducîndu=i cu cântecul pe buze în iureșul luptei pentru a scrie încă un rînd pe testamentul discreț și milenar al neamului.

Care este puterea adînc-inconștientă ce 'nmugurește 'n toată clipa 'n suflete pentru a mîngăia pe cei necăjiți — sau îndeamnă la sfîntă muncă individul, pentru fericirea urmașilor din cele patru părți ale pămîntului? Care este puterea binecuvîntat-spontană ce-și deslipește gîndul de humă și țî-l aruncă 'n micimea infinită a ființelor sau în mărimea nesfârșită a cerurilor, ca să desprindă *o firimă de adevăr și o nemăsurată bunătate?...* Cine poate filcu legea care cârmuiește atît de minunat mișcările lumilor — vii sau de mult apuse — pentru a ghici rudenia lor și armonia ce îmbibă întreg Universul?...

Iubirea necunoscutului în năzuința de mai bine.

*

Și tocmai când viața își croiește drum, *nota* este scop și cale, zguduind soarta unui om.

Afîtea întrebări, afîtea răspunsuri: în definiții.

Pe mine, mă împingea dragul să știu, *să știu*, să știu... ce-a făcut Dumnezeu în ziua a șaptea, cînd a murit Ion Armeanul, cînd se pune virgula... și știam. Pentru cununi ce s'au uscat în două zile și pentru cai de lemn, pe cari-i frîngeam cîzînd — tragedie urmată de plîns — ori pentru bomboane mîncate cît ai clipi. Nu știam însă, că ce-a făcut Dumnezeu în ziua a șaptea, cei mai mulți oameni fac totdeauna — și poate că dacă Părintele Intinsurilor și-al Totului nu se odihnia, nici oamenii, fiii săi, nu s'ar odihni *atît* în zilele lor.

Și nu știam că-s multe virgule între oameni — este poate greșit că virgula desparte; ea lămurește, ca atare: unește mascat — ipocrizie gramaticală!...

De ar fi aci acum, i-aș arăta eu.

De ar fi aci, acum i-aș arăta eu.

Și-au trecut anii. Și am simțit cum creștea 'n mine lumina. Mi-am prins gîndul din fuga lui zănatecă și-am încercat a-l desmetici. Am grăit conștiinței mele... în nopțile lungi de iarnă, cînd mă deșteptam la cîntători; răspunsul licăria o clipă — apoi pieria — în tavanul care se depărta pierzîndu-se. Inchideam ochii. Strîngeam din răputeri pleoapele. Și *Necunoscutul* — tovarăș scump al singurătății și nădejdiilor mele — iarăși a-păsa, ca sculptorul cu dalta 'n piatră, înșiruind mai clar, mai sigur... răspuns după răspuns pentru un „copil“, fără de sprijin. Cînd îl necăjiam prea mult se răsbuma: ori nu mai vroia să scrie, ori răspunsurile nu ce-răspundeau întrebărilor.

La fiecare piedică ce mi se punea 'n cale — și-au fost fără socoteală de multe — făceam așa. Tovarășul necunoscut luase locul atîtor uriciuni ale închipuirii copilărești ce se deșteptau ca o armie infinit-numerică la „tic-tac“-ul ceasornicului, care măsura pe negură — în nepăsare — timpul încet-curgător.

Și când mă 'ntorceam în sat:

Mă 'nvioram cu zorile. Mergeam încotrova — înainte — împins de mine. Imi plăcea să muncesc. Imi plăcea să mănînc. Imi plăcea să mă plimb sub cerul înstelat, îmi plăcea să stau în beznă — lângă erugă — s'aud cu n plesnesc undele Motru'ului și cum cântă cucuvaia. În pînza aurorii scâldându-mi părul, s'ascult privighetoarea cum doinește. Să răsufli păgânește aerul neprihănit al văilor, să miros cimbru și salteau-mi de mușchi sălbatec. Să văd cum pășește ușor iepurele — cu părul plin de rouă — în zăvoiu de smicele ca să roadă. Să deslușesc dela distanță cum cearcă ciocănițoarea copacii: unde sună 'nfundat dă odată... și 'nc'odată la două sărituri; unde sună a gol — ca piepturile de tuberculoși — îngăure fără milă și se vîră să clociască... Satul — enorm pat de cazarmă, fiecare casă fiind un soldat culcat — era acoperit cu pătură de ceață. Cînd Regele zilei o topește, chiotesc și zăvoiu-mi răspunde prelung...

Ciliam și gîndeam:

Bucură-te, făptura mea. Suge înțelesul mistic și păgîn al Firii... Intră 'n imperiul gândurilor și cearcă a smulge necunoscutului din puterea sa pe care omul i-o dă cu cât se vede mai neputincios!... Curaj!... Coboară-te 'ntre oameni, coboară-te 'ntre femei, coboară-te 'ntre copii, coboară-te 'ntre goange... și 'n lunci, și 'n văi și 'n munți... Prinde poezia vieții și întunerecul morții! Saltă și nu te cutemura! Luptă cu primitivii!... Gustă amarul, nevoia, mișelia; privește 'n față invidia, nestatornicia, îndoiala, vicleșugul... Luptă și 'nvinge!... îmi ziceam.

Necunoscutul, cu care făinuiam în miezul=noptilor de iarnă, mă mîna mereu înainte. Incepeam să văd încotro...

Sfântă muncă!...

Croiam în față-mi drum drept.

Munciam pentru mine ca un rob. Imi legasem soarta de frumosul de pretutindeni, și slujiam la altarul lui cu 'nfrigurare de vestală. Mă spovediam trecând în fiecare seară examen în fața conștiinței mele, dormiam puțin și mă sculam cu mai crîncen avînt pentru a străbate alte căi către care mintea omenească se 'ndreaptă și le bănuiește. Simțiam bucuria supremă a orbului vindecat prin minune... Tot ce era lăturalnic și disparat; tot ce era greu și rar; tot ce era neobișnuit, eu citeam... și mă îmbătam de adevăr, dacă răsărea.

Deslușiam idealul. Parecă o funie nevăzută lega eul meu de țintă și că dîin mijlocul ei cineva o aduna pe un ghem.

Totuș. Cînd priviam în jur... un bolovan mare de plumb m'atrăgea spre pămînt:

În loc să îndrumeze mintea și să aprindă sufletul, El omoară inițiativele. El înăbușe germeul spontaneității originale. El calapodează formele gîndirii. El închircește personalitatea. El este ucigașul!...

Tu, care-ai îmbrăcat haina apostolatului și te-ai hotărît a fi al doilea părinte al micilor peregrini după idee...

Dece otrăvești elasticitatea sănătoasă a minții tinere?

Dece urăști întrebările și nu le dai deslegare?

Dece încătușezi elanul ca un fur cari stinge lumina de frică?

Dece omori darul — care nu-i dela tine, ci dela Acel care pe toate le-a făcut, le 'ngăduie, ca și pe tine firanule, — le 'ngrijește și hotărni-ceste zilele?

Spune!...

Spovedește-te tip de lemn! *Mărginire* fără de margini!... Stoarce inima-și de piatră, să picure sângele răutății!... Sugrumă-și conștiința și viro 'n mormînt...

Mă mîngîiam însă cu dorul de necunoscut:

Tovarășul meu, tovarășul de singurătate și tăcere, deslegătorul întrebărilor gîndurilor mele frămîntate, cioplia 'n aula sufletului meu floarea nevăzută și măiastră, care-i lipsită de rădăcină, lipsită de tulpină, lipsită de corolă, lipsită de potir... care-i numai parfum. O cioplia... și-mi spunea în mie-zul nopților de iarnă — cînd priviam în tavanul care se depărta — răs-punzînd bățăilor inimii mele...

„Ea este odorul scump pe care-l vom depune la picioarele Ideei=întru-pate ce ne-așteaptă la capătul cărării noastre înfortochiate și plină de ghimpi. Ee este simbolul legăturii adânci și inconștiente care se va oficia în clipa supremă a zilelor tale“...

Suferința și răbdarea se spulberau. Porniam mai departe... deși nota mă apăsa...

Ai dor de muncă? Te 'mpinge ceva să vorbești cu semnele de 'ntrebare ce cresc în minte-și neliniștindu-te? Ești un binecuvîntat al Firii?.. Acestea n'au nici-un rost. „N'ai negru pe alb“ și... „cei în mină nu-i minciună“: Nota, media și certificatul...

Afîtea chinuri amare îți întorc ochii în către șubrezenia trupului tău purtat de gînd pe potecile sale...

Știi bine că mănînci din agonisita bătrînețelor unui tată ce cată spre înmormîntare și truda mîinilor sale tremurînde nu-i numai ban... ci-i gră-mada picăturilor de viață ce și le scurge dîndu-le ultimei sale nădejdi... stelei îndurărilor afîțui și de ani cari se sting, ca să dea lumină unui vlăș-tar... In juru-și, trec mandarinii îmbuibăți ai norocului. Ei n'au dormit somnul neliniștii pe patul tare și rece. Ei n'au mîngîiat stomacul cu „nă-dejde“ și „uitare“. Ei n'au pus frîu pofteilor ivite în toată clipa, făcîndu-se că nu văd. Ei n'au simțit în mersul lung — pe drumuri necunoscute — cum ghiata se topește 'n ghiată și ploaia pătrunde sub brîu. Ei n'au pier-dut vederile la lumînarea meschină pe rîndurile unor cărți de 'mprumut...

... și-au făcut rost și de medie și de certificate,

DAȚINA

Nu ești puternic. Simți cum carnea îți seacă pe oase și cum pieptu-și micșorează răsuflarea. Îți pare c'auzi în depărtare un clopot care te cheamă duios... copilărește... Îți trece prin minte chipul mamei de dincolo de groapă... și par'că te 'mbie ca altădată, la sînul ei dătător de mîngîiere...

Șovăi...

Atunci?!

Ce te faci, gînd al meu într'aripat, cînd huma te părăsește? Care ți-e calea? Mai e mult pînă unde credeai, sau acel care 'nvîrtea ghemul a adormit? Nădejdea nu te-a părăsit?... Dar... certificatul... diploma?...

*

Stăteam odată pe marginea unui drum, lîngă un mușuroi de furnici. Bătea soarele de ardea pămîntul ca vatra 'n=cintată. Din „depărtări“ — cît li s'o părea lor o cale de trei pași? — veniau două mici gospodine aducînd o fărîmă de mămăligă scorjîtă. Au și ele familie. Vine iarna. Cîteva minute au trecut numai, și o fetiță ce venia prin apropiere cu'n ciopor de oi a vîrît nuelușa și-a rostogolit *cetatea* furnicarului. Catastrofă... și cele două — dela un pas — zoriau în către casă cu sgruma uscată de hrană. Nu văzuseră: miriștea prin care treceau era prea înaltă și bolovanii prea mari... Însfârșit, au ajuns. Cînd au văzut atîta sbucium pe surorile lor, cari li se tînguiau, încrucișând antenele,... au lăsat sgruma uscată de hrană și-au început a colinda pe ruinele cetății distruse... Pe una am pierdut-o. Încă o clipă și s'a dus și cealaltă. Mă interesa panica generală și sgruma. Iată însă o furnică înaripată — liniștită, din *alt regat* — a înhățat sgruma uscată și s'a dus. Am însemnat locul. După o cră, s'au apropiat de semn dcuă micuțe cu cite=0 larvă 'n gură. Au lăsat jos scumpa povară și-au căutat în jur; dar n'au găsit sgruma: erau cele dintii. Lipsite de rodul estenelii lor, au plecat cele două furnici... au așezat larvele lîngă un fir mare de trescot și s'au îndepărtat... Au mai adus cîteva poveri și un bob mare de grîu... Am stat lîngă ele pînă la chindie. Și 'n fiecare seară cînd ieșiam la plimblare 'n zăvoi dădeam pe acolo. Au adunat pai cu pai și firimă de pămînt cu firimă de pămînt, și după o lună și mai bine de zile și-au făcut la loc mușuroiul. Și era mai frumos...

Și?...

„Atunci. Dacă nenorecitele ființe fără putere — lipsite de hrana ago=nisită cu greu — și-au scăpat fiii dela peire și și-au ridicat orașul la loc?... Dacă nădăjduiesc ele într'una, neștiind ce *viță* le va călca truda și viața în picioare... Și muncesc toată ziulica?...

N'ai dreptul să te plîngi, făptura mea: viața ți-e asigurată și=avutul. Incarcă=te de curaj!

Nu privi 'n urmă ca să te îngrozești de dureri!

Nici în jur, ca să te=amăgiască stricăciunea emenească!

Nici în sus ca să amețești!
 Ci numai și numai: *înainte!*
 Zdrobește parapete: croește-ți cale!
 Cel care 'nvârtește ghemul n'a adormit.
 Voie-bună să fie viața ta din zori până 'n noaptea firzie!
 Nu dispera!...

Căci încununat vei fi odată de către tovarășul miezului-nopților de iarnă, care răspundea, când tavanul se ridica 'n sus, întrebărilor tale frământate de gând...

Și el nu te va 'ntreba de certificat...

Și nici notă nu-ți va mai da"...

Inainte!

Puterea adânc nevăzută, sădită în tine de Dumnezeuul orânduitor al vieților, călca-va totdeauna biruitoare peste mamelucii drămuitorilor de minte și suflet, îngrădiți numai în țăriile hârtiilor scrise.

D. Bodin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Cântec de departe

*O nostalgie-aprinsă mă recheamă
 La cuibul părintesc scăldat în soare,
 Lâng'un cerdac cu liliaci în floare
 Când asfijintu 'nvălnie'n maramă*

*De purpură, în geamăt de isvoare,
 Bătrâna casă, via și o cramă...
 Și trist în mine se frământ-o teamă,
 Ce-am încălzit-o 'n sân tremurătoare,*

*Că n'am să pot purta în larg de țară.
 Icoanele, ce azi le am în gând:
 Când pe un deal, opaiț tremurând,*

*Tu, satule, rămâi o ulicioară,
 În care-am îngropat pe veșnicie
 Atâta clocot de copilărie.*

Gh. M. Jacotă.

In tindă la soare
(A. Leonte)

„DAINA”

Pentru un post de impiegat

CÂND abia ai eșit din liceu și când ești student în primul an; când îți cruși bănișorii, lipsindu-te de o carte ce-ți trebuiește și o vezi apărută cu *Nou* în vitrina libiăriei, când privești în fiecare seară tălpile pantofilor, rugându-le să te dea cât mai târziu de cheltuială. Când cercetezi toate pomezile pentru o mai rapidă creștere a mustășilor și ești cel mai nefericit om, pentru că pantalonii de anul trecut s'au lustruit de tot și puși sub saltea au două dungi în loc de una; atunci ești dornic să mărești cât poți microscopul ajutor al celor de acasă.

Așa se explică că mă găseam la Minister, holărît a da examenul pentru un post de imepat cu 3800 lei lunar.

În fața unei hârtii lipite pe ușe, și pe care hârtie erau scrise 17 legi, pe care trebuiau să le cunoască toți candidații, mă găseam a atâta oră câte zile sunt în trei săptămâni, fiindcă venisem în fiecare zi.

Lege pentru organizare, Legislație, Cod, Lege de reorganizare, vechea lege, noua lege, statut și restul până la 17.

Ah Doamne, dacă s'ar întreba numai titlurile! Și dacă ași reuși!?

Să sun și eu soneria, să văd vine un camerist! ? Să beau și eu cafele ce se plătesc cu trei lei! Să dictez și eu dactilografelor, să le simt părul proaspăt coafat lângă obrazul meu. Să mă opresc și eu la 1 la bodega din colț ca să gust măcar din vinurile aduse veșnic cu o zi înainte. Piii! de-aș reuși...!

Așa gândeam privind hârtia, și ceasul care-mi arăta că mai este numai un sfert de oră până Luni 14 crt. ora 4 p. m., — data examenului.

- Aici să dă examenul? Nu știu cu care ureche aud, fiindcă mă

întrorc și în dreapta și stânga. O față m'atinge cu mâna pe umăr, era la spate, îmi zic, pentru asta n'am văzut-o, și; — Da! răspund fără s'o privesc, zăbovisem prea mult cu răspunsul căulând-o.

Acum o am în față! E studentă.

Cu bască, cu zuluții scoși la ureche și pe frunte. Cu o servietă în mână se uită la mine așa drăguț și rugător ca și când a reuși la examen ar fi depins de mine.

Mișca așa de frumos din năsucul ei mic și roșu, înghețat, și piciorușele înșoșonate dansau așa de diavolește, încât a mă prezenta devenise o necesitate; ...candidat la post.

Dar candidată și ea. Din 17 legi citise numai trei, i-am dat eu din ghiosdanul meu, pentru ziua ceea restul. S'a așezat într'un colț și a început să le răsfoiască. Veniseră și ceilalți candidați. Erau opt toți și deși era un singur loc, fiecare avea protecție și era sigur că-l va ocupa el. Mi-am zis, prea spun toți că au protecție și asta înseamnă că mint precum și spun; toți.

Acum a ești un director și ne cere actele pe care cum e și logic nu le avem nici unul. Rezultatul: examenul se amână pentru două zile în care trebuie să aducem actele.

Toți au plecat. În sala cu miros de bradolină cu dulapuri de arhivă și ferestre mari neșterse, a rămas pe scaun doar fata cu bască ce mă privește, sfiindu-se să-mi ceară legile acasă, și eu — îi spun că i-le dau și ea râde, le bagă în geantă și mă întreabă de merg.

— Merg, cum să nu merg, și merg chiar în aceeaș direcție cu dumneata.

— Și unde stau eu?

— Nu. Dar ce are aface? Merg întracolo!

Ea râde, eu rîd! Râdem amândoi. E atâta sănătate în râsul aceasta, pe cât de schilod aș fi rămas dacă alunecam pe scara ce o scoboram amândoi și la ale cărei trepte nu mă uitam, fiindcă mă uitam în ochii fetei.

Mergând ne vorbeam multe, și desigur sincer fiindcă prea ne ghiceam unul altuia vorbele.

Sta la cămin. N'am luat tramvayul, am mers pe jos. Amândoi ne-am gândit la fel. Era singurul mijloc ca să ne putem vorbi mai mult. — Dar în doi, drumul este mult mai scurt decât într'unul singur, și suntem ajunși în fața căminului, blestemat cămin, fiindcă nu ești așezat la marginea Bucureștilor.

Cu basca pe ceafă, cu fața roșie, rîzând cu dinți albi și ținând cu amândouă mâinile servieta, îmi ura să reușesc, și eu îi uram ei. — Și ne uram fiecare să reușim, deși amândoi șliam că nu este de cât un singur loc.

Ce ghinion, să concurez alături de o fată care 'mi place.

Ba ce noroc, fiindcă alfel n'ăși fi cunoscut-o.

De! De voi reuși eu, o să-mi pară rău de ea. De va reuși ea, o să-mi pară rău de mine. Mi-se părea că soluția este să nu mă mai prezint, și apoi m'am hotărât tot să mă prezint poate cine știe vom cădea amândoi.

Două zile au trecut ca nimic. Sunt iar în fața ușei pe care e lipită hârtia. Acum însă e lipită alta mai mică dedesubt. Pe ea scrie: Examenul s'a amânat trei zile.

Trec prin sala cu dulapuri, pe o bancă în fund băscuța mea cu un candidat, vorbește încet și face un schimb de cărți de legi, pe care după scoarțe nu mi-e greu să le deosebesc că sunt ale mele. M'a văzut, a lăsat capul în jos, în timp ce eu l'am întors în partea opusă și am trecut înainte. Și eu care credeam, că poate cine știe, nu-i ereau atât de indiferent...

Să reușească cine o merita!

Trei zile au trecut mai ușor ca două.

E ziua examenului care constă numai dintr'o probă scrisă. După alfabet eu stau chiar lângă studenta mea. Mi-ar fi părut bine să înțeleagă că nu sunt cel mai vesel.

Stam fiecare cu tocul în mână și hârtia în față și așteptam directorul general și subiectul care trebuiesc să vie împreună.

Iată a venit și directorul și subiectul, care pentru mulți e ceva nou fiindcă toți se uită întrebător și unul mai slab de duh întrebă tare; — Ce să scriem?

Studenta mea cunoaște subiectul, cum cunosc eu limba Cafrilor. Dar ce are aface, eu scriu ea stă, și odată se uită la mine așa cum numai ea știa. S'a uitat ca atunci când i-am dat legile. Și-i ditez tot ce scrisesem eu, mai complex și cu tot ce eu uitasem să scriu. Partea două a subiectului i-am dictat-o numai ei, eu n'am mai scris-o. Nu puteam să-i corectez ei până și greșelile de ortografie, poate aș fi făcut-o.

Nu știu cum așa... a trecut timpul și o mână păroasă cu inele mi-a luat coala din față. Examenul se isprăvise.

Ce era să mai stau. Li strâng mâna, ea îmi mulțumește și mă scuză că o afurisită de mălușe m'a însărcinat cu un comision. Alerg grăbit printre scaune, pe stradă fug după tramvay, ajuns să ocup un loc mă cercetez și văd că n'aveam niciun motiv serios să mă grăbesc. Cel puțin știu că eu nu voi reuși.

Două zile mai târziu, pe înserat, vesel de ce făcusem mă îndreptam trist spre aceeași ușe unde fuseseră lipite atâtea amânări. Tușeam sec de ceață și căutam felinare ca să văd lumină. În fața

DATINA

ușei erau toți candidații și basca și acela cu care schimbase legile.
Reușise ea.

M'am apropiat, am citit, așa era!

M'am rezimat de zid și gol de gânduri o priveam.

Era aceeași ca atunci când ne-am despărțit în poarta căminului
urându-ne reușită. Numai că acum nu-mi râdea mie, ci aceluia cu care
vorbea. Amândoi s'au întors acum spre ușa de eșire, trec prin fața
mea, ea mă salută discret din cap.

Nu mi-a vorbit nimic, nimic. A trecut înainte. Și prin ceață, un
felinar pâlپae nelămurit...

S. S. Enescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BISERICII DIN SAT.

Spre tine vin acuma din lumea mea streină
 Ca să-ți aduc prinosul simțirilor pioase
 Și 'nvăluit în trâmbe de pace și lumină,
 Să 'ngenunchez în taină la vechi iconostase.

Si cum veneam odată în serile de denii,
 Și astăzi, viu în taina de umbre din ungher,
 Să-mi încolțească 'n suflet tăcutele smerenii
 Și'n cuget bunătatea minunilor din cer.

.... Dar nu e nimeni astăzi în sfânta-ți sihăstrie
 Să-ți mai aprindă stolul luminilor de candelă;
 Și nici din zugrăveală nu vor să mai re'nvie
 Făpturile de citori, de sfinți și de archangheli...

T. Dobreanu-Piăeșu.

TAINA CĂRȚILOR

Schiță de roman.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

ION MEZINCA fusese numit judecător într'un sat de munte. Visase mult, această înaltă și nobilă misiune de sacerdot. Un răsvrătit al lumii în care crescuse și trăise, studentul de ieri, care-și ducea zilele prin cantinele sărace și locuia prin străzile nedesfundate ale Bucureștilor, avea prilejul să aplice legea și să facă dreptate.

Intr'un sat departe de gară, Ion Mezinca împarte dreptatea pe pământ. Simte că ea este o fărîmă din atot puternicia Dumnezeiască, dar și o fărîmă din lacrima iertării aceluia ce a fost sacrificat pe cruce.

De când a venit Mezinca la această judecătorie, lucrurile s'au schimbat mult. Lumea dă năvală la judecată, și el stăruie până la ceasuri târzii, ca s'o împace și ca dreptatea să nu sufere cu nimic. Este adevărat, că mulțimea proceselor se datorește și faptului că înaintea lui Mezinca, fusese un judecător cu multe cusururi, din care cauză oamenii își pierduseră încrederea în el și în dreptate.

Odată cu Mezinca, în satul Pădurenilor s'a revărsat soarele, care încălzește sufletele bătute de asprimea nedreptății, și toată lumea s'a liniștit și-și dă seama fiecare că dreptate există, dar lipsește omul care să știe s'o împartă.

Ion Mezinca rămâne totdeauna cel din urmă în judecătoria din satul Pădurenilor. Lucrează personal toate hotărârile mai grele, și nu-i

în preget să puie la punct și registrele judecătoriei. Ba odată inspectorul l-a găsit lucrând și la citații...

Din cauza aceasta grefierii și ceilalți copiiști scriu de zor, zi și noapte, și s'a dus vremea când arhiva judecătoriei, luase înfățișarea unei mese, cu toate bunătățile aduse de împričinați, iar fuciile cu băutură ședeau mereu pline pe sub mese. Ultima lumină care se stingea iarna în mijlocul nopții, când afară gemea viforul, și când nămeții se ridicau cât casa, era cea dela casa lui Mezinca.

Acolo, în satul acela pierdut printre dealuri, studentul, în ochii căruia strălucia odinioară lumina orbitoare a Capitalei, se străduia azi să citească și să scrie, la lumina slabă a unei lămpi cu feștilă, cu coșul afumat, în odaia țărănească cu velințe multe, cu portrete încadrate în lemn vopsit cu grundt, cu fereastră mică și cu vergele, care dau înspre linia satului.

La lumina acea mică, din casa unde locuște judecătorul, se scriu pentru lumea care a trecut de mult în împărăția somnului hotărârile chibzuite de Mezinca, sau pricinile cari urmează a fi judecate a doua zi.

Sfântă dreptate! Ți-ai ales totdeauna pe martirii tăi, din șirurile mulțimii fără număr, din marele isvor al puterilor unui neam. Pe fiul teslarului din Nazaret l-a ales Dumnezeu, stăpânul atotputernic al lumii, ca el să dea cea mai strălucită pildă de jertfire de sine.

Ion Mezinca! Cine știe dacă nu eră mai bine să fi rămas tu în satul tău, să nu-ți mai frământa creierul nici o problemă; totul ar fi rămas înțeles pentru tine, dacă știai să citești o pagină de psaltire, și dacă ai fi învățat dela bătrâni, să ști și tu, dacă plouă, ninge, ori se face vreme bună, după felul cum bat vânturile.

Ai fi fost mai fericit, dacă nu știai nimic mai mult, decât cum se sapă ori se ară pământul, cum se seamănă sămânța, și cum se seceră rodul. Atât. Dacă te-ai fi încercat să știi de ce rodește holda, de ce grâul nu degeră sub zăpadă și cum se înetrește el, ai fi fost nefericit.

Sfântă dreptate! Tu l-ai ursit pe Mezinca, să nu-i aibe sufletul astâmpăr, până n'o colinda satele în lung și 'n lat, și până ce nu va rosti în numele tău, sentința care purifică și înalță conștiința omenescă. Dar toate încercările și țelurile omenesti, sunt ținute în loc de nenorocitele piedici venite tot dela semenii omului.

Astfel, făcu vâlvă mare, faptul că Mezinca a expropiat pe proprietarul din Pâncești, un bărbat politic cu mare trecere la centru. Nimeni nu îndrăsnise, din toți judecătorii cari se perindaseră pe la acest ocol, să dea vreo hotărîre împotriva-i. Totuș, Mezinca, potrivit legilor, și în urma plângerii sătenilor din regiunea acea, că fostul ju-

decător a părtinit pe proprietar, l-a expropriat până la limită. Proprietarul s'a urcat în mașina-i mare și luxoasă, și a pornit la oraș, să se plângă întâiu primului președinte al Tribunalului, cu care era prieten bun, și de aci la București, să se plângă ministrului de Justiție, pe care-l cunoștea bine, fiindcă proprietarul era senator, și-i apăra la senat o lege.

Tot drumul, în mașină, n'a făcut altceva, decât să insulte trivial, către avocatul său, cu care venise dela oraș, pe judecătorul Mezinca, judecător, care-și permisesese să... *calce* legea, expropriindu-l.

— Am să-l învăț eu minte, pe acest anarhist, care ridică pe oameni, contra legilor și a proprietății... ori eu în partid, ori Mezinca judecător — la Pădureni.

Cuconu Dumitrache, căci așa-l chema pe proprietar, se ținu de cuvânt.

Se duse la București, căzu pe capul Ministrului și-i provocă judecătorului nenumărate anchete. Pe deoparte influențele politice impuneau mutarea lui Mezinca din Păncești, iar pe de alta, anchetele făcute de inspectorii judecătorești, conchideau, că Mezinca este un magistrat integru, corect, priceput, și sfârșeau prin a cere menținerea lui ca judecător de ocol la Pădureni.

Ministrul se găsea între ciocan și nicovală. Ca să împace și pe unii și pe alții, la cel mai apropiat consiliu al magistraților cari hotăra de soarta lor, luă pe Mezinca din Pădureni, și din judecător de ocol, îl face judecător de ședință, la unul din Tribunalele mai depărtate de districtul coconului Dumitrache.

Toată lumea fu mulțumită. Proprietarul, își menținea prestigiul în regiunea lui. Mezinca fiindcă scăpa de vieața de sat, cu lipsurile ei de tot felul. Singurii cari plângeau această plecare, fură toți săteni, din satul Păncești, cărora iar le fugea lumina dreptății, depe meleagurile lor.

Mezinca își luă rămas bun și plecă la cea dintâi gară, destul de departe de Pădureni, ca să se prezinte cât mai îndată — la noul post. Pe drum, îl apucă un fel de regret, și în suflet i se furișă pe nesimțite o undă de tristețe, gândindu-se la faptul că nu a făcut tot ce-i sta în putință, ca să nu se lase mutat, ca orice copist, din ocolul lui, numai pentrucă așa a vrut un proprietar, ca să scape de el; și în cugetul lui răsări întrebarea: am făcut eu totul ca să triumfe dreptatea? A rămas proprietarul expropriat definitiv, iar sătenii, au intrat ei în stăpânirea loturilor, așa cum e în spiritul legii? Și cum mergea cu căruța, pe șoseaua eare iese din Păncești spre capitala județului, își plimbă privirea peste tarlalele „*boerului*“, pe care mișunau plugarii, ca furnicile pe un mușuroi de pământ.

Un bărbat voinic și bine legat, cu capul gol, cu cămașa de cânepă ruptă în umăr și în spinare, cu cioarecii făcuți numai petece, desculț și cu mânicele sumese, sapă de zor în capul unei tarlale. La hurelul căruții, țăranul își ridică trupul aplecat pe sapă, și văzând că e judecătorul despre care știa, cum știau toate satele, că pleacă, aruncă unealta din mână, își luă poziția de drepti ca la arma'ă, dădu din cap în semn de respect, și stătu astfel, până ce aproape nu se mai auzea hurelul căruței. Judecătorul răspunse și el, dar nu se putu uita prea mult la țăranul care cu atâta știa să răsplătească și să recunoască pe judecătorul cel drept, fiindcă îl podidira lacrimile.. Când se uită în urmă, târziu, la cotitură, văzu, că săteanul din Pănțești, rămăsese locului, iar cu dosul palmei își ștergea ochii..

Și-și zise : nu, eu n'am făcut nimic, pentru lumea asta mută și chinuită.

Că am judecat procesele drept, și așa cum trebuia, aceasta nu poate să fie un titlu de mândrie și de laudă pentru mine, fiindcă așa trebuie să fie un judecător. Dece am plecat din Pădureni? Dece nu am protestat la Minister — își zicea Mezinca — împotriva acestei măsuri, care tinde în a mă îndepărta dela misiunea mea, dela măsurile ce luasem ca exproprierea moșiei Pănțești, și ca orice om mic la suflet, mă mulțumesc că am scăpat de noroaiile satelor, de mesele lipsite de bucate bune, de lumina oarbă a lămpilor cu petrol, de patul tare, de un confort bun și mai omenesc.

Își aduse aminte de apostolatul lui din Pădureni, de purtarea oamenilor cu el, de toată truda în spre mai bine pusă în slujba dreptății, de zilele lungi de judecată, când oamenii plecau dela judecătorie, cu lacrimi de bucurie în ochi, că are cine să le împartă dreptatea, de nopțile de iarnă, când veghea scriind la hotăriri și la dosare, și în mintea lui începu să prindă un gând : vreau să rămân în Pădureni.

Nu, nu mai primesc să plec de aici, chiar dacă m'ar înainta cu două grade de odată. Aici e nevoie de mine, să frământ în albia sufletului omenesc, aluatul dreptății, pentru ca pâinea ce o mănâncă împrișinatul îndoelnic și necăjit, să nu fie otrăvită.

Mă voi duce la Minister și-i voi spune logofătului dreptății : domnule Ministru, lasă-mă judecător în Pădureni! De nu se poate astfel, lasă-mă stagiar, grefier, păstrător de arhivă, dar să rămân acolo, căci acolo e nevoie de mine, și de alții ca mine. Nu la oraș, lăsați-ne la sate să arătăm poporului acesta, care are tot dreptul să se îndoiască de noi cei în țoale negre, căci a fost mințit și înșelat sute de ani, să-i arătăm că suntem de acelaș neam, de acelaș sânge, și că nu avem nici un interes să le furăm din setea lor de dreptate. Da, se va duce la Ministru.

Și la gândul că prin imposibil se va reîntoarce în Pădureni, mai privi odată în urmă, peste dealurile înverzite, și stăruie pe lângă omul de pe capra căruții care mâna caii, să îndemne la drum.

După două zile de oboseală și de îndoială Ion Mezinca se prezintă la Ministerul dreptății și ceru să vorbească Ministrului.

Fu primit după ce Ministrul ascultă pe procurorul general depe lângă Curtea de Apel și pe parlamentarii cari mișunau prin sălile Ministerului.

— Domnule Ministru, eu sunt Ion Mezinca.. Și fără a termina fraza, Ministrul îi observă că încă nu a ajuns la post, și că dacă se va prezenta acolo, să se mențină în cea mai perfectă obiectivitate, și să nu mai intre în conflict cu nimeni, căci nu se știe, dacă mai primind pe viitor atari reclamațiuni, va mai avea norocul de a fi avansat în loc de a primi pedeapsa ce se aplică mag'istratului care iese din cadrul și spiritul legii.

— Domnule Ministru, interveni iar Mezinca ; spre a vă dovedi că tot ceea ce s'a reclamat împotriva-mi, sunt neîntemeiate, declar că accept a mă reîntoarce iarăși la Pădureni, renunțând la acest grad de judecător de Tribunal, și primesc chiar să mă întorc în orice alt post de judecător de ocol, în orice parte a țării...

Primesc chiar o retrogradare, numai lăsați-mă la țară, că acolo este atâta lume necăjită care are nevoie de ajutorul nostru, de poava noastră bună și dreaptă, de o justiție cât mai potrivită nevoilor celor mulți și necăjiți.

— Vezi tinere, din cauza aceasta pierdeți *d-voastră* cei ieșiți prea de timpuriu depe băncile școlii; prea sunteți entusiaști, prea vă luați după himere și după închipuiri. Fiți mai severi cu judecata dv. proprie, cu pornirile dv. tinerești și lăsați să vorbească mai mult rațiunea decât sentimentul.

Sunteți prea sentimentali, vedeți lucrurile prea în roz...

— Bine domnule Ministru, dar vedeți d-vs, noi aceștia cari ne am înălțat din undrița satelor și...

În timpul acesta, se anunță o delegație de mag'istrați, dintr'o provincie alipită - și ministrul, dând ordin ușierului să-i lase să intre, întinsă mâna în mod mecanic lui Mezinca, căci cu ochii era la ușa de intrare, și-i spuse încheind:

-- Da, da... sunteți prea sentimentali — vă rog prezentați-vă cât mai neîntârziat la noul post și nu uitați de principiul sacru care călăuzește justiția : a fi drept...

Mezinca ieși cu obrazii îmbujorați, și la ușa se împiedică de mulțimea delegației care intra în cabinetul Ministrului fără nici o

ordine și par'că fără a arăta cât de puțin că fac parte dintr'o corporație de magistrați.

Nici în noul post, Mezinca nu-și găsi aleanul și astâmpărul.

Un magistrat vechi și cu legături întinse în lumea politică și cu oamenii puternici ai zilei, conducea tribunalul, și prin felul lui de a fi, gonea de multe ori, zeița dreptății din sanctuarul Justiției.

Avusese o serie întreagă de anchete, dar toate rămăseseră fără vreun rezultat, căci totdeauna cei mici ispășesc păcatele celor mari, aceștia, se spală între ei.

Intr'o zi președintele îl chemă pe Mezinca și îi spuse:

-- Vezi că ai astăzi pe condică, spre judecare, un proces dintre proprietarul Almăjeanu și niște săteni dela el depe moșie. I-au încălcat proprietarului hotarele proprietății, și sătenii la rândul lor pretind că proprietarul le-a încălcat vatra satului și le-a închis un colț din cimitirul vechi. Locul cu pricina este alături de moșia proprietarului Almăjeanu. Dumneata ești tânăr și fără prea multă experiență în practica justiției.

Sătenii de acolo din Soroceni sunt oameni răi, iar proprietarul are dreptate. Să nu care cumva să greșești, că vezi d-ta, tribunalul acesta are reputație foarte bună, și erorile cari s'ar face în aplicarea legilor și împărțirea dreptății, ar lovi și în mine, care-l conduc de aproape zece ani de zile. În afară de aceasta, domnul Almăjeanu este prieten bun cu inspectorul nostru judecătoresc și nu e bine ca să te pui rău cu cei mari, tocmai acum, când începi un nou drum în cariera d-tale.

Ion Mezinca rămase mut, incremenise de-a binelea, ca o stană de piatră, lângă biroul șefului lui, cu fruntea în pământ, cu ochii pierduți în necunoscutul care se deschidea în față-i ca o prăpastie fără fund și în minte-i venira crâmpenie din viața lui de judecător de țară: rosti pe rând: Pădureni, Cuconu Dumitrache, exproprierea moșiei Păncestilor, audiența la Ministrul de justiție... prea sunteți sentimentali, entusiaști....., și clătînându-se ieși afară din cabinetul președintelui, galben ca turta de ceară încât toți colegii socotira că e ori bolnav, ori că cine știe ce aspră observație i-a făcut Președintele, încât renunțară să-l mai întrebe de ce suferă sau ce i s'a întâmplat.

În ziua aceea se strigaseră multe pricini, pe care abia le putea lămuri în conștiința lui de judecător, ca apoi să le judece și să rostească sentința, fără ură, fără părtinire, dar și fără șovăire.

La un moment dat aude și numele lui Ion Sorocel. Ridică ochii, care-l ardeau ca de friguri depe condica de termene, spre ușă. În sala de ședințe, intră un țăran scurt, cu fața oacheșă, cu ochii negri ca de cărbune, cu părul încărunțit, îmbrăcat în suman alb de dimie

și cu zeghe pe de-asupra. Avea o căciulă rotundă în mână, o frământă de zor, în vreme ce șchiopătând pe piciorul drept, înainta în spre locul unde se așează împetricinații.

— Ion Sorocel, președintele obștii Soroceni, strigă înțepat, un grefier pripit la vorbă, cu ochelari negri pe nas, ca să acopere infirmitatea unuia din ochi.

— De față, răspuse încet și liniștit Sorocel.

— C. Almăgeanu ...

— Prezinte, cu procură, răspuse un tânăr avocat, care trece drept prieten bun al proprietarului Almăgeanu, om cu trecere mare și cu avere neîncăpută.

Proprietarul se găsea în apel.

Soroceni câștigaseră pricina la judecătoria de pace, care obliga pe proprietar să lase în liberă și pașnică stăpânire o bucată de pământ din vatra satului și colțul cimitirului vechi, încălcat fără nici un drept de oamenii proprietății.

Avocatul lui Almăgeanu ținu să-și arate tot talentul.

După ce discută chestiunea în fapt și în drept, folosindu-se de jurisprudențele cele mai noi, corespunzătoare în cauză, precum și de întreaga doctrină potrivită pricinii, ceru admiterea apelului.

— Ce are de spus intimatul Ion Sorocel, întrebă judecătorul Mezinca ?

— Să trăiți domnule președinte. Dacă ne-ar fi luat numai vatra satului, nu mai umblam pe drumuri. Robeam mai departe la ușa proprietarului. Nouă din moșie dumnealui nu ne-a dat nici o fărâmă, că ni s'a spus că moșia este mică și nu se poate împărți la demobilizați. Locuri de muncă nu ne dă, fiindcă nu vrea să-i scape un spic nevândut din recolta ce culege. Pământul îl muncește cu oameni streini aduși de prin alte părți.

Dacă nu ne lua și din cimitir domnule judecător, zău, că nu ne-am fi plâns. Dar uite ce e domnule președinte : dacă dumnealui, adică domnul proprietar, zice că a sa este vatra satului, noi i-o dăm de bună voie, dar să ne lase cimitirul, domnule judecător, că-i păcat să ni-l cutroape. I-au ars crucile și i-au brăzdat mormintele. Au semănat grâu și porumb. Dar nici Dumnezeu nu le-a ajutat : au crescut mai mult maci roșii decât grâu ; iar porumbul crește înalt cât dafinii depe marginea zăplazului, și nu dă nici un rod.

Când ne-am dus astă primăvară să gonim plugurile din cimitir, au sărit la noi logofeții, și ne-am luptat pe colțul cu pricina de dimineață și până ajunsese soarele la nămezi, ca la război, nu altceva.

De atunci mă lăsară și fără picior.

Așa că, domnule judecător, vă rugăm să ne judecați așa : de va

fi drept să ne rămân, să ia vatra satului, să ne ia satul întreg, și pe noi, și pe copiii noștri, dar să ne lase colțul cimitirului... Că-i păcat domnule judecător, că se duc femeile noastre să tămâie morții, și nu le mai găsesc crucile. Uite domnule judecător, uite un braț de cruce și ca astă-s multe, aruncate prin porumbiște de oamenii dela Curtea boerească. Și Ion Sorocel scoase de sub zeghe un braț de cruce, care fusese cândva vopsit negru și scris cu litere albe: crucea lui Grigore Sorocel, tatăl lui Ion...

Se ascultară martorii deoparte și de alta.

Din partea proprietarului jurară oamenii din curtea boerească și logofeții. Cel mai bătrân din ei, văcarul curții, se 'ncurcă în răspunsuri. Fu luat prea din scurt de judecător :

— Cum te cheamă ?

— Nu prea aud bine, sărut mâna domnule președinte, vă rog mai tare...

— Cum te cheamă, ce nume porți ? îi repetă Mezinca.

— Eu ? Și după ce tuși de vreo două ori, văcarul răspunse, scărpinându-se după ceafă : Pătru Amarinii.

— De câți ani ești ?

— Păi când fu resbelul cu turcii, făcusem armata și mă libera-sem de trei ani....

Și după ce-i rosti formula jurământului, pe care Pătru Amărinii o repetă cu gura pe jumătate, Mezinca observându-l că e pus martor numai ca să slujească interesele proprietarului, dar fără să cunoască realitatea lucrurilor, îl întrebă :

— Ai copii acasă ?

— Sunt toți la casa lor !

— Ai babă ?

— Da, am !

— Ai vite 'n bătătură ?

— Am să trăiți domnule președinte !

— Ai casă ?

— Am și casă și ogradă !

Atunci măi, pune mâna pe cruce și jură : pe copiii și pe casa ta, că vei spune adevărul !

Dar bagă de seamă că legea și Dumnezeu are să te pedepsească dacă nu vei spune adevărul. O să-ți moară copiii pe drumuri, și-o să-ți trăsnească Dumnezeu casa, dacă vei minți.

Pătru Amarinii nu făcu nici o mișcare.

Judecătorul îi repetă : pune mâna pe sfânta cruce și jură cum ți-am spus eu :

Văcarul boerului se răsuci în loc se uită la președinte și la cei

din sală, aruncă ochii odată la cruce, frecă în mâini căciula de oaie, și spuse răspicat :

— Să-mi moară copiii și să-mi ardă casa dacă nu voi spune adevărul domnule judecător !

Să răspunzi cine a stăpânit vatra satului și colțul cimitirului, pentru care să se judecă părțile ?

— Păi să vedeți d-vs., domnule președinte. Eu de când sunt la boer la curte, de-s aproape patru zeci de ani, tot noi, adică boerul a muncit și vatra satului, unde a făcut grădină de zarzavaturi și vărzărie, și colțul cimitirului la fel.

Apăi... eu-s de 75 de ani trecuți, și colțul acela tot de semănat îl știu. Îi zic colț de cimitir, că e lângă curtea cimitirului...

— Domnule Președinte, întrerupe Ion Sorocel, vă rog să întrebați pe martor, unde și-a îngropat acum zece ani, pe Dumitru, băiatul cel mare, care a murit împușcat la vânătoare ? Și dacă nu e în colțul cu pricina, ar putea să ne arate locul în cimitirul nostru ?

— Ia auzi ce te întreabă obștea ! Răspunde !

— Păi... să vedeți domnule președinte, nu mai țin minte, că i-au furat crucea și nu l-am mai putut găsi pe unde îl știam...

— Va să zică dumneata, zise Mezinca, cunoști amândouă bucățile de pământ pe cari se ceartă părțile și știi, că le muncește proprietarul Simion Christu de-s mai bine de 40 de ani... Știi bine, nu ?

— Da, domnule judecător, știu, că de, nu pot să-mi încarc eu sufletul, cu lucruri neadevărate.

— Să știi că dacă nu ai spus adevărul, nu vei ajunge acasă....

— Ei acuma.. vezi dumneata domnule Președinte, nu-și încarcă omul sufletul cu păcate, că de... îmi mor copiii, îmi arde casa, eu nu mai văd casa...

— Bine du-te ! alt martor, strigă președintele.

Moș Pătru Amarinii, se întoarse dela cruce a lene, către ușă. Cu capul în jos, pigulind cu mâna dreaptă vârful lănei rărite depe căciula-i din mâna stânga, pășea încet spre ușă. Mormăi ce mormăi, și rămase în sală până ce se ascultară toți martorii.

Toți jurară împotriva proprietarului și pentru săteni, precum era și adevărat.

Până și doi argați din curtea boerească, arătară acest adevăr, ceea ce făcea pe logofăt să-le arate pe sub ascuns pumnul și să-i mustreze din ochi, și cu clătinări din cap.

După desbateri cari luară aproape întreaga ședință, tribunalul compus din judecătorul Mezinca și un supleant, se pronunță, dând câștig de cauză sătenilor din Soroceni.

Toată lumea a părăsit sala de ședințe. Judecătorii se pregătesc și ei de plecare.

Un singur om stă pe gânduri, în fundul sălii, pe un scaun, cu fața sprijinită în mâini.

Aprodul îl invită să părăsească sala.

— Nu plec de aici, până nu m'o ierta de păcat. Că mi-arde casa și îmi mor copiii, și eu nu mai ajung acasă.

Aprodul raportează cazul judecătorului Mezinca. Acesta intră în sală și recunosc în omul din fundul sălii pe Pătru Amărinii care se ridică în sus și puse capul în pământ.

— Ei nu pleci acasă? Ce mai stai?

— Nu mă lasă Dumitru, domnule președinte. De trei ori vrusei să plec, și-mi ieși înainte pe scară și mă muștră, mă muștră, și aici Amarinii Pătru începu să plângă în hohote... mă muștră că făcui un păcat mare, că jurai pe strâmb; că locurile sunt ale țăranilor, nu ale proprietarului, și pe el l-am îngropat în colțul de cimitir închis cu silnicie de logofeții dela Curte...

Desleagă-mă de jurământ domnule Președinte, că mă muștră Dumitru, îmi arde casa și îmi mor copiii.

— Numai preotul te poate deslega de jurământ. Ceeace-ți pot face eu, e să nu te dau în judecată pentru jurământ fals.

Și în timpul acesta, Amarinii Pătru cu capul gol, cu mâinile bălăbăindu-se pe lângă trup, se duse la cruce, îngenunche și rosti acolo rugăciunea de iertare...

Pe drumul ce duce spre Soroceni, merge un om cu fruntea în pământ, și cu capul gol.... Și cum vorbește singur, lumea se uită după el cu sfială și crede că-i nebun.

(urmează)

Iulian Predescu.

I N S E M N Ă R I

Așupra ofensivei tradiționaliste a „Gândirii“

După o serie de articole îndrumătoare către necesitatea unui tradiționalism pe baza ortodoxiei în literatura noastră, articole judicios susținute de talentele d-ilor N. Crainic și R. Dragnea; „Gândirea“, socotind poate problema deslegată și ofensiva încheiată, afirmă în recentul nr. 3 an. IX. următoarele: „Dar nu e nici un fel de orgoliu să constatăm că aproape nici o discuție din câte au însuflețit mișcarea literară a ultimilor ani n'a pornit de aiurea, ci din paginile acestei reviste. Dela război încoace inițiativa sunt ale „Gândirii“ și nimeni n'o poate tăgădui. E apanajul spiritului constructiv care ne însuflețește“.

Fără a ne revendica vreodată măcar un dram din moștenirea Sămănătorului, fără a cerși ori a ne înghesui să ne facem loc cu coatele la masa verde a împărțirii izbândeii tradiționalismului; să ne fie îngăduit a stabili adevărul asupra acestor afirmațiuni. Să ne fie îngăduit în numele unei neînchipuite trude de atâția ani cât poartă *Datina* pe copertă, în numele *credinței* ei, căreia i-am slujit fără nici-o clătinare până la fanatism. Să ne fie îngăduit **nouă**, a tăgădui că nici o discuție asupra orientărilor noastre literare n'a pornit de cât din paginile *Gândirii*.

Incepem cu o mărturisire ce n'am crezut că vom fi nevoiți s'o facem vreodată, fiindcă suntem din acei încredințați că făcerea și modestia trebuie să întovărășască totdeauna înfăptuirile pornite din gânduri bune și simțiri curate.

Intr'o seară din Noemvrie 1919, ne mai întâlneam patru, din cei ce înfrățiți în aceleași gânduri întemeiaserăm societatea culturală „M. Eminescu“, care timp de șase ani înaintea războiului cutreerese satele Mehedinților, dăruindu-le întâia oară teatrul—de și diletant, dar bine organizat—și întemeind școalelor sătești prin propriile mijloace, biblioteci populare chibzuit selecționate. Teatru și biblioteci la sate, fusese lozinca anilor celor mai plini de finereșc avânt.

Din mănunchiul de prieteni, patru își dăruiseră viața războiului, ceilalți 5—6 se rostuiseră aiurea și noi cei patru, ne întrebam atunci, dacă trebuie să ne îngropăm năzuințele de mai bine ale începuturilor tinerești, ori să ne chivernisim fie care un rost mai fihnit în viață. Am depănat în noaptea aceea toate gândurile noastre, împletindu-le cu amintiri din război, și am ajuns la încredințarea că tocmai după această *Intregire*

atât de dorită și ajunsă cu atâtea jertfe, tocmai când neamului nostru i se alipește un covârșitor număr de minoritari cu tradițiile culturii lor și atâtea milioane de români, în cari vor dăinui îndelungă vreme resturile celor trei civilizații ale stăpânirilor de până ieri, tocmai acum, datorită cea mai poruncitoare a vremii este să cunoaștem și să cultivăm tot ce este ales în firea și tradiția neamului românesc și ori ce lunecare în afara acestui crez trebuie zăgăzuită. Aici în colțul acesta, vecin cu Banatul robit până de curând, să ne luăm noi sarcina aceasta, vom împlini cu fărîma micilor noastre puteri o treabă, ce nu va fi zadarnică.

Și astfel, la 1 Ianuarie 1920, neîntârziat după război, apăru „Datina“, afirmând nevoia de a ne cunoaște și adânci fondul vieții noastre naționale, nevoia de a ne înrădăcina mai tare în propria noastră vatră, fiindcă numai în siguranța împlântării noastre în forțele tradiționale putem să ne îngăduim contactul cu viața spirituală a altor neamuri spre a stimula propria noastră individualitate.

Aceasta fusese crezul „Sămănătorismului“ la flacăra căruia ne încălzisem, dar el nu putea fi de cât o etapă, o verigă a lanțului cunoașterii de noi înșine, care cunoaștere din cauza vitregiei vremilor începuse atâtea de târziu, încât abia poate fi socotită în curs de înfiripare.

Și dacă „Datina“ nu a lansat scriitori cu volume proaspete în vitrină, nu arc în toate paginile ei, produse literare demne de antologie, o străbate însă dela început până la sfârșit această credință care i-a dat naștere, căreia i-am slujit și îi vom sluji cu îndărătnică dârzenie până când ne vor părăsi puterile. Nici în partea literară nici în cea critică, nici în cea a modestelor ei *Insemnări* nu va răsări decât acest crez.

Ne îngăduim să arătăm cuvântul „Ramuri“-lor (An 14 nr. 3) din Februarie 1920 despre cea dintâi înfățișare a „Datinei“.

„O serioasă grupare intelectuală înfățișează noua reviză „Datina“ care ne vine din T.-Severin. Din cele două n-ře apărute până acum, însemnăm articolele d.lor. Ștefan Bodiu, I. Neacșu, și M. Gușitș cari toți ni se înfățișează ca apărători ai tradiției în mijlocul desordinii morale pe care se răsima urgenta democratică de azi“...

Și în acea vreme „Gândirea“ nu apăruse.

Mijloacele noastre reduse însă, și desigur și principiul împământenit, că provincia nu putea avea greutatea capitalei ori măcar a centrelor consacrate în slova scrisă, a făcut ca după sbuciumarea întâiului an, „Datina“ să înceteze a mai apărea.

În cursul însă a numai doi-trei ani, sdruncinările războiului se trudeau să schimbe înfățișarea lumii. O idolatrizare a noutății, a actualității se trudea să transforme totul în cosmopolitism, și acea nouă sarabandă, acea înfrigorată goană după nou și originalitate, ridică prefutindenii la noi metereze de nisip și arbora steagurile credințelor noi, democrația demagogică duhnea pe nări veșnica himeră, *libertate* și *umanitarism* optunând credinței naționalismului, internaționalismul și în literatură descindea modernismul revoluției literare pentru a susține *europenizarea*, aberația, imitația născută din lectura de împrumut și de ambiția de a scrie. În fața acestei rătăcitoare avalanșe, *Datina* reappare în Ianuarie 1924, nu încredințată că din colțul unui târg răslețit la un colț de Dunăre va pleca cuvântul hotărâtor, ci că și de aci ca și de prefutindenii se impunea nevoia unui cuvânt care întovărășit cu celelalte să-și aibe și el contribuția lui.

Și în primul nr. al anului II al *Datinei*, Ianuarie 1924, noi făcăm următoarele constatări asupra „Gândirii“:

„Când a apărut întâi „Gândirea“ ne-am așteptat la altceva de cât la cea ce-a ajuns să ne dea astăzi“...

și reproducem o strofă din una die poeziile moderniste publicate în *Gândirea* nr. 5-6 1924, iată-o:

*„Pomi suferind de gălbinare ne iasă'n drum
O minune e câte-odată boala
Pătrunse de duh
fețele-și lungesc ceara
dar nimeni nu mai caută vindecare“.*

Deci, deși vișa era nouă, fără îndoială însă, filexera modernistă se cuibărise și trăia în paginile *Gândirii*.

Dar ce greutate putea avea cuvântul *Datinei* la 1924 în cele ce afirma despre *Gândirea*? Credem însă, că cele scrise de d-l N. Iorga în *Ramuri* anul XVIII Nr. 4, cu două luni mai târziu după afirmațiile precedente ale *Datinei*, vor putea prezenta toată garanția despre ceea ce a fost *Gândirea* în acea vreme. Reproducem :

„Deschid una din revistele care se prezintă mai îngrijit sub raportul artistic și care se bucură de o influență pe care o justifică talentul unui Nichifor Crainic și al unui Cezar Petrescu, o revistă care în **ultimul timp** nu odată a vorbit de rolul tradiției, al continuității normale, al permanenței logice omenești în idei și sentimente. Și străbătând-o dela un cap la altul, mă străbate—s'o pun și să nu se supere nimeni—un fior de repulsiune.

Da de repulsiune.

Afară de articolul prim, în care totuși se atribue importanță părerilor unui Spengler, care jonglează cu idei generale neverificate, **restul e o copiere pe fereastră a jargonului modernist** pe care îl bâigue Munchenul ca să-i răspundă prin alte îngânări nebune ori șarlatanești Viena... Excursii făcute în lumea germanică, departe de Goethe cât Kokoschka de Apelle, au adus noi recruți ai unei mode perverse. Și sufletele înrăite se înverșunază a da în vers, în povestire mai puțin, în teatru foarte mult, în critică mai ales, ceea ce dau oamenii care la capătul unei civilizații nu mai pot stoarce nimic dintr'o fibră uscată.

Intre cei cu mințile întregi, cu spiritul onest nu se va produce dar nicio dată o energetică mișcare de revoltă? Atunci peste anii aceștia, istoric literar va trece ca și cum nici n'ar fi existat“.

Asta era *Gândirea*, când *Datina* osândește hotărît în paginile aceluiaș număr *Poezia noastră nouă*, *Goana după originalitate*, înfățișând în urma publicării *Scrisorilor unui răzeș*, drept scriitor de seamă pe Cezar Petrescu, pe care unele biseri cușe literare îl arătau drept un pașisor oare care (*Datina* No. 3-4 an II), fapte constatate în felul următor de „*Neamul Românesc*“ Nr. 62 din Martie 1924 :

„*Datina*, nr. 3-4, apare în T.-Severin, curată și împodobită cu frumoase desene. **Sustine, am zice: cu fanatism, direcția tradiționalistă în cultură și înfățișează proză și versuri bine intenționate.** Pentru aberațiile „poeziei noi“ are nimerite sarcasme. Un lung articol, iscălit Const. D. Ionescu, despre *Scrisorile* unui răzeș ale d-ului Cezar Petrescu; e scris neașteptat de robust și iubirea pentru nuvelistul „*Gândirii*“ nu împiedică observația critică. Articolul e pornit din revolta mărturisită față de neroadele tentative recente de a înfățișa pe d. Cezar Petrescu drept un pașisor oarecare. **Încă un semn neașteptat: că dreptatea nu se lasă călcată în picioare“.**

Și dacă locul ne-ar îngădui am putea arăta cu foarte interesant și bogat material ceea ce a fost *Gândirea* din vremea aceea. Celor cari posedă colecția lișe de ajuns s'o revadă. Ne mulțumim să mai adăogăm aci numai câteva spicuiuri moderniste din versurile ei de altădată:

„Dobitoacele sfinte s'au dus sub pământ,
Sângele de paseri e mut
— Vreau să rămân aici
cântare pentru trecut
peste odihna pietrelor“.

Cântare pentru trecut
Gândirea an IV Nr. 1

„Pe aici vrăbiile și șerpii sunt albi de ciment,
cum albi suntem și noi
de făina stihilor de piatră,
Trupuri fără răzvrățiri și fără țipet
suferim cu crini în gură
silnicia din Egipt“.

Făgăduinți din flacări
Gândirea an II Nr. 10

„Miroase a igrasie...
Din tavan
Bucăți de tecuială 'ncep să cadă...
Octombrie 'și varsă ploaia rece 'n stradă
Și pasageru 'și spală rana 'n lighean“...

Moartea unui pasager
Gândirea an V Nr. 2

Fără indoială deci, că nu poate fi vorba decât de o revistă unde toate doctrinele și toate produsele moderniste își puteau da întâlnire, alături de afirmările tradiționaliste ale d-lor Cezar Petrescu, N. Crainic și mai în urmă acelea ale d-lui R. Dragnea. După *eclectismul* acesta inițial, sintetizat în însăși numele *Gândirii*, cu multă prudență și destul tact și-a schimbat poziția și în al IX-lea an, când a socotit ofensiva biruitoare, a afirmat sentențios și definitiv că :

Dela război încoace inițiativele sunt ale *Gândirii* și că nici-o discuție n'a pornit de aiurea, decât din paginile ei. N'a putut să-și mai amintească nici de recentele dar temeinicele precizări ale d-lui D. Tomescu din *Scrisul Românesc*, nici de *Datina* și nici de alții...

Și totuși nimic nu ne împiedică să salutăm cu bucurie *crezul* la care a ajuns „Gândirea“. Recunoaștem fără indoială talentele care au militat și au dezbătut problema tradiționalismului în paginile ei; dar revista—„Gândirea“ însăși,—nu-și poate revendica inițiativele în această privință și mai ales n'are dreptul să afirme că nici o discuție n'a pornit de aiurea. Dezbaterile și lămuririle problemei rămân ale d-lor N. Crainic, Cezar Petrescu și R. Dragnea, nicidecum ale *Gândirii*. Ea singură dovedește că s'a născut fără o credință inițială și că drumul i-a fost destul de nehotărât.

Datori suntem cu aceste precizări, cu atât mai mult cu cât acum șapte-opt ani, când *Datina*, față de anarchica stare de spirit lipsită de rădăcini în viața unui pă-mânt și a unui trecut, afirma fără șovăire *crezul* ideologiei tradiționaliste; trâmbeiașii formulelor noi, îi trimeteau de pretutindeni dojeni, sfaturi și ironii, îndemnându-o să ia o *bae de juventute* și noi ca *provinciali*, să imităm „Analele Dobrogei“ singurul lucru ce ni s'ar cădea.

Și un fir de păr își are umbra lui, și înfăptuiri precise, nu se pot îngropa cu afirmări ușoare, necuprinzătoare de adevăr temeinic verificat.

Mihail Gușiță.

Schimbarea idealului.

Nevoia de orientare e firește caracteristica generală a epocilor istorice. Ea duce la o împăcare cu lumea spirituală după ce conștiința ca funcțiune biologică reușește să obțină echilibrul cu mediul cosmic. Această permanentă nevoie de pace lăuntrică e drăma pe care fiecare viață de om o joacă, precum și fiecare popor. Sunt însă anumite acte ale acestei drame pe cari le-am numi expozitive și cari nu-ți arată niciodată felul cum se vor deslega.

O astfel de dramă în actul ei expozitiv trăiește cultura noastră astăzi: Lucrul se cunoaște după tragica sbatere a nevoii de orientare ce țipă îndurerată după un îndrep-

tar. Și e și firesc să fie așa când schimbi categoria idealului ce urmărești. Dela cronicari, prin școala latinistă, prin romantismul deschizător de zăcăminte românești în secolul XIX-lea, prin M. Eminescu la sămănătorism, istoria noastră culturală pe diferite căi a pledat constant pentru un ideal precis, imaginat concret: idealul politic al teritoriilor românești. Indiferent de treapta de cultură, fiecare Român și-l închipuia a proximativ la fel: trecerea Carpaților. Nevoia de orientare era satisfăcută pe o linie concretă accesibilă oricui.

Când însă istoria și-a împlinit procesul de realizare al acestui ideal, nevoia de orientare a simțit un moment de criză acută, ce va dura încă mult timp. Se coborau steagurile vechi și se înălțau altele noi. Idealul trecea de pe tărîm precis politic pe cuprinsuri sufletești vagi. Dela politică la cultură e drumul dela viața exterioară la cea interioară, vorbind puțin arbitrar. Aci orientarea e cu mult mai grea, fiindcă nu se lucrează pe suprafețe ci în adâncimi.

În schimbarea categoriei de ideal, vedem dar motivul adevărat al greutății de orientare. Aci stă rădăcina crizei.

Al. Dima.

Mihai D. Ralea - Comentarii și Sugestii.

(Casa Școalelor, 1928)

„Comentarii și Sugestii“, iată un titlu care s'ar potrive aproape pentru tot ce-a scris d. Ralea. Spirit larg cuprinzător, d=sa a îmbrățișat mai multe domenii și cu a ceiași competență: probleme de estetică filosofică, sociologie, psihologie, filosofie a culturii, critică literară, etc, (de altfel în cariera de profesor a avut o soartă ciudată: pregătit pentru sociologie, predă psihologie și atacă, de preferință, probleme de estetică!) În toate domeniile nu s'a înfățișat decît ca esai=ist, tratînd probleme de recunoscută gravitate în articole și mici studii de revistă, în marginile cărora, în adevăr, nu se pot face decît „comentarii și sugestii“. În afară de teza de doctorat (*L'idée de révolution dans les doctrines socialistes*) și succinta „Introducere în sociologie“ — „Cartea Vremii“, — nu cunoaștem altă lucrare sistematică a d=lui Ralea. (Așteptăm făgăduita „sociologie a succesului“!)

Volumul de care ne ocupăm cuprinde 11 studii asupra unor probleme actuale în psihologie, sociologie și în filosofie, în genere.

Notăm cu câteva cuvinte numai, articolele „comentarii“, pentru a stărui mai mult asupra „sugestiilor“ autorului. Între cele dintîi socotim: *Educația socială*, conferința ținută la L. S. R. (1928), care nu adaugă nimic la discuțiile problemei din pedagogia modernă; *Definiția Societății* cunoscută din lucrarea mai veche a d=lui R. *Introducere în Sociologie* Centenarul Romantismului îi prilejuește o interesantă caracterizare: filosofia romantismului se sprijine pe o ireductibilă antinomie internă: sufletul romantic începe prin a prefera individualul, particularul, spontanul, pentru a sfîrși cu dorința anarhică de a îmbrățișa eternitatea și de a se cînfunda cu existența.

Considerațiile asupra epocii noastre făcute pe marginea cărții lui L. Romier: *Explication de notre temps*, și *Epoca senzației*, definesc vremea noastră ca o epocă industrializată și mercantilizată, plină de calcul, care înlătură farmecul spontaneității și al riscului, aducând în artă triumful *urîtului*. În morală, sinceritatea biologică și fiziologică echivalînd cu brutalitatea însăși. Febrilitatea epocii noastre cere vieții „adaptări scurte“, „iluminări subite“. În aceste condiții, singurul mijloc de orientare apare senzația, care poate fi socotită ca un „sentiment scurt“.

Cu titlul de comentariu mai menționăm scurtele *Observații de bun simț asupra culturii*, cari pleacă dela dictonul: „la culture c'est ce qui reste après avoir oublié ce qu'on a appris“. În felul acesta înțeleasă, cultura se opune crudității, acumulării de cunoștințe noi, și apare ca identică cu ceea ce săteanul român numește „omenie“.

Mai interesante sunt studiile cari sugerează d-lui R. și anumite vederi și contribuții noi. În fruntea volumului stă *Filozofia seriozității*, care de fapt poartă asupra psihologiei seriozității. Seriozitatea implică, după d. R., *conștiința valorii personale*: „omul serios, știe ce poate și ce nu poate“ (p. 12); îndemînarea de a considera lucrurile în *esențialul* lor; *perseverența* desăvârșită în tot ce întreprinzi și *sinceritatea*: a fi cecace ești înadevăr. Seriozitatea este însușirea omului care fintește, conștient de puterile proprii, hotărît și sincer, în afirmarea individualității lui. Definiției riguros obiective a d-lui R., îi facem o precizare. În definirea seriozității accentul trebuie să cadă pe cele două clemente: volițional și afectiv; perseverența și sinceritatea. Un om care nu lucrează hotărît și sincer, deși prinde repede esențialul lucrurilor și își dă seama de propriile sale forțe, nu poate fi numit un om serios. Mai degrabă conferim calificativul unuia care, deși dorește ceva peste puterile proprii, activează totuși cu toată perseverența și sinceritatea în sensul dorințelor sale.

Specific și frumos poartă asupra raportului dintre specificul național și frumos, în artă. După d. R. raportul se precizează astfel: „Etnicul e o categorie estetică sub care artistul e obligat să vadă lumea“ (p. 34), pentru motivul că societatea în care trăim astăzi este *națională*. Și arta nu poate rămîne străină de viața societății în care se dezvoltă. Dimpotrivă, ea se adresează societății mulțumită faptului că poartă în ființa sa elemente sociale: expresiunea, care „înseamnă comunicativitate socială“ „Obligat să fie social, el (artistul) nu poate fi, în stadiul actual de civilizație, decît *național*“ (31).

În *Citeva observații asupra psihologiei simbolului*, autorul face o clasificare a simbolurilor și o justificare psihologică a lor. Sunt *simboluri deziderative*: jocurile și păpușile copiilor, magia omului matur, — toate ieșite din *dorința* de a vedea realizate anumite idealuri. Ele sunt create de abundența imaginației: „dorința transformă fantazia în realitate“. Sunt apoi *simboluri expresive*, cari isvorăsc din nevoia de a exprima o realitate, de a exterioriza o stare sufletească reală. Primele creiază și impun o realitate; acestea o constată și o exprimă „simbolic“.

Ca funcțiune psihică, simbolul trebuie așezat între imagine și concept. Cu prima are comună *puterea de reprezentare*; cu conceptul, *fixitatea*. Simbolul este un mănunchi de imagini legate, prin asociere, de un obiect exterior. Străin de esența realității „simbolizate“, simbolul este, ca și conceptul, o încercare de fixare a unor momente ale conștiinței. Mai mult decît aceasta. Simbolul este o etichetă pusă pe un grup de imagini, etichetă consacrată de societate. Cu privire la simbolurile expresive, credem în dreptățile următoarea observație. D. R. numără printre ele și semnele algebrice, semnalmente și alfabetele convenționale. Simbolizarea e o funcțiune afectivă, în care intră multe elemente iraționale. Pe cînd semnul convențional rezultă din cumpănirea conștientă a unui om sau mai multora. Apropiindu-se de simbolul expresiv prin aceea că exprimă o realitate, semnul convențional se depărtează atît prin origina cît și prin justificarea psihologică. Vede d. R. o identitate de condiții genetice în fixarea alfabetului „Morse“ și faptul că o societate primitivă reprezintă pe Dumnezeu printr'un monstru, ori că un poet redă o stare sufletească prin cutare imagine? Iată de ce credem că semnul convențional nu poate fi pus alături de simbolul expresiv decît ca funcțiune.

Asupra saturației fenomenelor sufletești este alt articol în care d. R. pune o problemă interesantă. În afară de intensitate, calitate și durată, se poate vorbi despre o „saturație“ a faptelor de conștiință. Orice fenomen sufleteesc are, la început, un caracter de „virginitate“ (p. 114); pe urmă, pe măsură ce se repetă, fiind către o formă stabilă, un fel constant de a se înfățișa conștiinței noastre. Cînd un fenomen sufleteesc a atins această structură constantă, se poate spune că a ajuns la „saturație“. Saturația înseamnă structurarea elementelor, schematizarea fenomenului. Ea este așa dar, procesul de organizare, în urma căruia fenomenul sufleteesc ajunge să-și cîștige cecace psi-

hologia contemporană numește o „structură“. D. R. vorbește despre saturația *percepțiilor*, sentimentelor, actelor voluntare (saturate în deprinderi, automatisme, ficuri). Fără a le deosebi de faptele de conștiință, D. R. vorbește, mai departe, de „saturația“ *funcțiilor* sufletești. Sunt lucruri deosebite și distincția trebuia relevată. Iată de pildă vorința. Saturată într'o anumită „structură“ sau „formă“ cum spune d. R., ea devine *ca-racter*. „A avea principii“ „înseamnă că față de o situație abstractă sentimentele noastre s'au fixat într'o anumită structură“ (p. 125).

Așa dar „forma“ fenomenelor și a funcțiilor sufletești nu este dată, ci ea se realizează prin procesul de saturație, care, în primul caz, înseamnă repetarea multiplă a relativ *aceluiaș* fapt de conștiință; iar în cazul al doilea, exercițiul neconținut al *func-tiunii* sufletești.

Odată stabilită, „forma“ rămâne invariabilă. Viața sufletească intră deci în niște „forme“ rigide care-i răpesc spontaneitatea și adaptabilitatea. Tinerețea are minimum de forme pentru că are puține „experiențe“, bătrânețea e mai automatizată, cu minimum de spontaneitate. E consecvență și conservatoare.

D-l R. se ridică la concluzii mai largi. Forma presupune o funcționare îndelun-gată a unui conținut de conștiință pînă la o schematizare a lui. Ea aduce o sărăcire fondului sufletesc; iar exuberanța fondului exclude forma. În istorie, epocile de *expansivitate* sunt amorfe.

Din contră, perioadele decadente sunt foarte manierate. În literatură, artiștii formei sunt săraci în fond; pe când marii creatori de viață n'au „stil“.

Observația lui Bergson că forma rezultă din rarefierea, sărăcirea fondului este justă. El greșește însă când crede că forma e veșnic nouă; după cum Kant nu are dreptate considerînd-o apriorică. Cristalizată printr'un proces de „saturație“, forma ră-mîne constantă. În felul acesta d-l R. împacă pe cei doi protagoniști ai filosofiei contemporane.

Venim a ultimul studiu: *W. James*. Psihologul și filosoful american este înfăți-șat după corespondența sa. D. Ralea lămurește trăsăturilor fundamentale ale filosofiei lui James prin însușirile temperamentale ale autorului.

Temperament interiorist, lovit de neurastenic, James a dus o viață în neconținută luptă cu sine însuși. „Sistemul lui J. e cramponarea de viață a unui bolnav, printr'o doctorie metafizică și etică. Preconizînd eficacitatea efortului, și-l-a aplicat mai întîiu lui însuși“ (155). „Cel mai bun remediu pentru a scăpa de subiectivism e acțiunea. Pragmatismul lui, J. e filosofia unui interiorist care se apără prin activitate de gân-duri rele... E agățarea tragică de viață a unui deprimat“. (157). — Teoria emoției por-nește din necesitățile sufletești ale autorului.

După Nietzsche și Guyau, James „a fost al treilea spirit al secolului trecut, care a învins, printr'o filosofie de viață, rănile mortale ale sufletului său“.

Volumul de față, privit pe tabla de materii mai mult ca celelalte, are înfățișarea de bazar. Susținute cu o bogată erudiție, articolele lasă totuși impresia de ceva redac-tat în grabă. Din cauza aceasta, se 'ntilnesc afită cacofonii și expresii ciudate ca: *realitatea cînd e foarte realitate...* (p. 10.)

Și volumul acesta, ca și celelalte, este un bun îndreptar pentru cei încă necinițiți în problemele sociologiei și psihologiei contemporane. Inițierea e facilitată de faptul că d. R. are darul de a prezenta clar și simplu probleme destul de dificile.

D. C. Amzăr.

o expoziție de artă românească la T.-Severin: Impresii.

Sunt mai bine de două decenii de când un grup de entuziaști înțelegători au început propaganda pentru protecția comoarei noastre naționale — arta populară — îm-

potriva greșitei înțelegeri. Azi ne găsim în același îngrijorător haos din care arta noastră națională iese tot mai slujită.

Trebue să facem dela început mărturisirea dureroasă că arta noastră populară apune și cei ce încearcă s'o reinvie, mai degrabă o îngroapă. Nu se mai țes covoare, nu se mai lucrează, nu se mai sculptează în lemn, au pierit frumoasele oale smălțuite. Ceea ce se face, sunt surogate și imitații, împrumuturi și născociri de prost gust.

Primul, care în țara noastră a început mișcarea de ocrotire a neprețuitelor produse a vechei arte țărănești, a fost d-l Țigara Samurcaș ajutat de d-l pictor Ipolit Strâmbu. Oficialitatea greoaie, ca totdeauna, n'a ajutat ca opera începută să fie dusă la sfârșitul dorit. Totuși mulțumită acestor doi oameni, muzeul neamului românesc a fost înjghebat și a avut cel puțin menirea să strângă ce se mai putea strânge din minunatele lucruri ale trecutului, — lăsate în voia speculatorilor și a pieirei, — din casa țăranului, care orbit de invazia pseudocivilizației orășenești a început a disprețui frumoasa industrie casnică, creație de lucrări neprețuite.

Dacă muzeul național și puținele și răslețitele colecțiuni particulare au salvat parțial și vor salva vremelnic produsele trecutului din destrucția materială — bunăvoința „invietorilor“ grăbește destrucția artei noastre țărănești în însăși particularismul viabil al ei. Dece „invietorii“ artei noastre populare îi fac mai mult rău decât bine?

Fiindcă au pornit și pornesc greșit la lucru. În grabă, nu au adoptat nici un control. Au luat de bun tot ce le-a căzut sub mână. Mai mult, s'a putut crede că motivele românești se pot după voie, inventa!

Și am asistat și asistăm la răspândirea oribilei industrii a „brumărescurilor“ pi-rogravate, la acea a „romănescurilor“ puse pe păreți în zugrăveli, fără nici o logică, fără nici o utilitate, fără nici o legătură cu caracterul artei noastre etnice, atât de prețioasă ca bun gust și frumusețe.

Artă noastră națională este o artă populară, țărănească; și o artă populară nu se creiază ad-hoc, nu se combină, nu se poate inventa și nu poate merge la dezvoltare decât prin evoluția ei înceată vie, naturală și prin aceasta, logică. Ea este produsul etnic al frământărilor sufletești ale țăranului, ale nevoilor lui, a naivității lui, a preferințelor lui, ale inspirației lui, ale iubirii lui. Sunt miile de rețele misterioase țesute în țărâna trecutului, în umbra vetrei afumate, departe de oraș și de gustul lui întotdeauna înstreinat.

În locurile unde influențele streine au trecut bariera satelor, s'a dezvoltat o artă popularizată, stricătoare și influentă ca o buruiiană cotropitoare. Și locuri de acestea sunt multe. Fac parte din arta popularizată covoarele mediocre ale Munteniei și costumul greoi plin de aur și broderii al Muscelului; din contra covoarele oltenesti și basarabene, costumul cu frumusețea clasică țărănească a Gorjului și Mehedinților, o parte din ținutul muntos al Bucovinei și o parte din Moldova, au rămas curate și caracteristice.

Acestea pentru trecut. În prezent s'au schimbat toate. Țăranca, de pretutindeni, vine la oraș să cumpere modele și să-și brodeze fotele. Lâna o vopsește cu analină sau cumpără lânură oribil colorată. Prin școale, prin ateliere se inventează, se împrumută și se amestecă motivele fără nici o cunoaștere și fără nici o alegere. Motive sârbești, turcești, căzăcești, bulgărești, persane, etc, stau alături fără nici o logică și fără ca cineva să protesteze.

Cine să ne învețe să deosebim în haosul de azi ce e românesc și ce nu e? Cine mai poate desrădăcina credința că orice stâlcitură geometrică este un motiv românesc? Cine mai are curajul să curețe ornamentica românească — așa de bogată dar necunoscută — hibridele împrumutului și urâtele invenții?

Muzeul neamului românesc stă închis. Țăranul nu-și mai recunoaște lucrurile „bătrânești“ uitate. Am rupt cu tradiția, unde mergem?

De aceea o expoziție de „artă românească“ e un lucru întristător. Peste tot, în

DATINA

teate, un amalgam curios de motive, un colorit sărac, convențional și inexpresiv, decorațiuni nepotrivite și fără țel, care dau aspectul unui bâlci internațional.

La ce bun să ne degradăm comorile ?

Mai bine să lăsăm arta bătrânească să doarmă prăfuită în muzee, s'o lăsăm în păstrarea adevăraților ei iubitori, până în alte vremuri, când gânduri mai înțelegătoare vor reveni peștru bogatele comori de adevărată artă națională românească !

J. Teclu.

„Nădejdea“ Românilor din Banatul Jugo-Slavic.

D-l Nicolae Roman, fără îndoială—după nume și după fapte—român de multă inimă și dragostic de neam și desigur Bănățean de baștină, se străduiește ca să dea Românilor din Banatul rămas Sârbilor, o foaie pentru popor în limba românească. Și de trei ani apare la Vârșcet „Nădejdea“, purtătoare de slovă românească cuminte și drept îndrumătoare.

Pe 1929 „Nădejdea“ aducându-și aminte că literatura calendaristică cu rândueli enciclopedice, necesare ori căruia om, cu sfaturi și povești bine alese a fost de o deosebită importanță pentru satele românești de prețutindenii, a întocmit cu destulă chibzuială „Calendarul Nădejzii“ pe acest an. Pentru atâta trudă drept îndrumătoare, nu putem transmite d-lui N. Roman și celor înfrățiiți cu d=sa în aceleași gânduri și simțiri, de cât caldă și frățeasca noastră strângere de mână; amintindu-le totodată că *nădejdea* e soră bună cu *datina*. Amândouă se implântă adânc în trecut, ca temeinic înrădăcinate în puterile lui să privescă cu încredere în viitor.

R. Vânturiș.

Un dar de recunoștință d-lui N. Iorga : Scriitori români în limba italiană.

D-l Alfio Berretta, directorul apreciatei reviste italiene *Due lire di Nevelle* din Milano ne-a dăruit nu foarte îmbucurător început de adevărată înfrățire româno-italiană. A închinat Nr. 6 an V al revistei sale d-lui N. Iorga, care pentru strădania străngerii raporturilor culturale între cele două țări deobârșie latină este slăvit cu cel mai cald entusiasm în cuvântul—prefață al revistei.

Și ce omagiu mai nimerit, ce dar mai prețuit putea să aducă d-l Alfio Berretta, distinsului nostru cărturar, de cât cel pe care l=ea adus și care e deopotrivă dăruit atât d-lui N. Iorga, cât și poporului român. O nimerită alegere a 19 fragmente din 19 scriitori români, conștiincios traduse italienește de condeiele pricepute ale unor destoinici cunoscători ai limbei române, alcătuesc întreg cuprinsul revistei.

Și astfel, crâmpoie din : Creangă, Eminescu, Odobescu, Vlahuță, Delavrancea, Brătescu-Voinești, Regina Maria, N. Iorga, M. Gârleanu, Liviu Rebreanu, Cesar Petrescu și alții, și=au îmbrăcat vesmântul dulcii limbi italiene ca să vorbească fraților noștri de sufletul Daco-Roman dela Dunăre.

Aducem întreaga noastră recunoștință d-lui Alfio Berretta și traducătorilor săi pentru neprețuitul dar și prietenescul gest, mulțumindu-le din toată inima.

M. Gușiță.

Eugeniu Speranția : Tradiția și rolul ei social, studiu de sociologie biologică. (1929, Oradea, tip. Béres Carol)

Literatura noastră filosofică a făcut, în ultimul timp, progrese uimitoare. Vechea opinie a lui T. Maioreanu, după care celula românească nu rezistă profundeii creații filosofice, e trecută de mult în muzeul curiozităților preistoriei noastre ideologice. Dela războiul mai ales studiile de filosofie sau înmulțit dând culturi noastre actuale o culoare filosofică, pe care n'a avut-o niciodată.

Am asistat astfel în ultima vreme la încheierea primului sistem filosofic românesc cu rădăcini în specificul nostru național, dar cu înfățișare europeană: personalismul energetic al d-ului Rădulescu Motru. Apoi s'au impus tot mai mult gânditori ca I. Petrovici cu expuneri clare distincte, M. D. Ralea, o minte în continuă efervescență creatoare în manieră de sugestii nu de sistem însă, P. Andrei pe care îl cunoaștem ca ambiționând să realizeze: suprema claritate posibilă în psihologie și filosofie și dela care ne putem aștepta la surpriza unei sistematizări, Nae Ionescu o strălucită virtualitate a filosofiei românești pe latura religioasă, T. Vianu un filosof ce gândește definitiv în estetică și alte nume a căror însemnătate nu poate fi contestată de nimeni. La aceștia se adaugă o categorie de publiciști cu o activitate din cele mai rodnice. În rândul lor, trebuie să-l cităm și pe d-l *Eugeniu Speranția* autorul unei întregi serii de studii de istoria filosofiei, pedagogie, etică, estetică, psihologie și sociologie. În cadrul acesteia din urmă a publicat mai recent „*Tradiția și rolul ei social*”, studiu de sociologie biologică, în care încearcă o nouă pleoară pentru reabilitarea punctului de vedere biologic în sociologie. Viața socială e și după d-l Speranția un „organism” ale cărui elemente sunt reprezentările, ideile, credințele, sentimentele, aspirațiile construcțiilor individuale ce acționează unele asupra altora.

Ca și organismul animal unde unele celule se învlesc și mor devenind suportul elementelor noi, componentele organismului ei social își epuizează cu încetul virulența și se transformă în tradiție suport social necesar. Tradiția desemnează deci în timp individualitatea specifică a societății. Ea e condiția necesară a oricărei creații, care trebuie să folosească totdeauna o serie de elemente vechi. Odată produsă, creația devine tradiție și condiție nouă pentru o altă creație. Tradiția și creația sunt dar puteri sociale ce se condiționează reciproc.

Într-o vreme când problema tradiției e de o așa de mare actualitate precizările științifice ale d-ului E. Speranția sunt bine venite.

Am avea câteva observări de făcut asupra punctului până unde analogiile dintre biologie și sociologie sunt posibile la d-nul E. Speranția, precum și întâmpinări asupra terminalogiei sale. Cum însă chestiunile acestea sunt de mai mare specialitate, nu le vom insera aci. (O recenzie mai dezvoltată va apare în „Arhiva pentru știința și reforma socială” a d-ului prof. D. Gusti).

Pe deasupra eventualelor observații critice, studiul d-ului E. Speranția printr-o informație largă și actuală prin îndrăsneala cugetării și claritatea stilului e o contribuție prețioasă la sociologia românească în plină înflorire.

Al. Dima.

Chenar pentru numărul festiv al „Ramurilor”

Când istoria culturală a unui neam numără abia o sută și ceva de ani de muncă organică și continuă pentru definirea unei fizionomii sufletești specifice, sărbătorirea unei reviste ce împlinește două zeci de ani de existență hotărâtă în slujba ideii naționale, e un eveniment peste care nu se poate trece fără a-l aminti și cinste cu recunoștință.

Viața „Ramurilor” dovedește un spirit de inițiativă, am spune mai îndată o îndrăsneală din acelea cari par să fie o trăsătură intens dezvoltată a sufletului românesc din Oltenia, pe care o găsim manifestându-se la toți marii olteni: Gh. Lazăr, Tudor Viadimirescu, Ion Maiorescu, Titu Maiorescu, după cum o arată verbul dăltuit parcă în stâncă al d-ului S. Mehedinți în conferința: »Ce așteptăm dela Olten!» publicată în acest număr festiv. Și îndrăsneala eră cu atât mai mare cu cât pedeoparte avea să lupte cu ignoranța în cultură a unui mediu, în care abia de răsăriseră două, trei publicații, iar pe de alta se află în fața unei mișcări culturale ajunsă în apogeu: sămănătorismul ce amenința să eclipseze orice altă manifestare. Semeția oltenească a biruit totuși mediul, iar perseverența directorului *Făgețel* a făcut ca »Ramurile» umil copil al „Sămănătorului” să ajungă mai târziu urmașa directă a marelui reviste a d-ului Iorga ce-i preia direcția făcând să mai strălucască o clipă vremurile de aur ale sămănătorismului. Sărbătorind-o astăzi, „Datina” aduce un firesc omagiu tradiției noastre literare din ultimele două decenii. Iar în afara acestei legături de istorie literară, revista noastră — ca fiică a Severinului — se simte fericită că începuturile spirituale ale »Ramurilor” s'au realizat în orașul nostru, în atmosfera de înalte preocupări intelectuale ale liceului „Traian” din preajma căruia au pornit și forțele „Datinei”. Mai e necesar să elogiem felul cum »Ramurile” au știut să se cinstească pe sine, publicând un număr de o atât de rară valoare morală și tehnică!

Primate la redacție :

CĂRȚI

Gezar Petrescu :	Intunecare — Roman	„Scriș. Rom.“ — Craiova
Al. Iacobescu :	Elegii și poeme	Craiova
„Ramuri“ :	Număr festiv	Craiova
I. Petrovič :	Introducere în metafizică ed. II	„Casa Școalelor“ — Buc.
V. Tempeanu :	Fără Dumnezeu, dramă, trad. din R. Bartsch	„Cult.“ — Fălticeni
Calendarul „Nădejdei“	pe 1929 de N. Roman	Vârșeț — Jugoslavia
Marla Kasterska :	Légendes de Podlachie	Ernest Lerouy — Paris
Petre Sergescu	Gândirea Matematică :	„Ardealul“ — Cluj
Dacoromania	Buletinul muzeului limbii române An. V	Cluj

REVISTE, ZIARE

<i>Due lire di Novelle</i> : V. 6. Milano-Italia	<i>Revista Clasică</i> : Craiova
<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Ostland</i> : Sibiu
<i>Archivele Olteniei</i> : Craiova.	<i>Gândirea</i> : București.
<i>Societatea de mâine</i> : Cluj.	<i>Natura</i> : București.
<i>Grația Română</i> : Craiova.	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>Revista gen. a învățământ.</i> : București	<i>Cultura poporului</i> : București.
<i>L'Europa orientale</i> : Roma-Italia	<i>Foaia Diecezană</i> : Caransebeș.
<i>Libertatea</i> : Orăștie.	<i>Renașterea</i> : Cluj.
<i>Viața literară</i> : București.	<i>Școala Bănățeană</i> : Caransebeș.
<i>Orpheus</i> : București.	<i>Propilee literare</i> : București.
<i>Convorbiri literare</i> : București.	<i>Familia</i> : Oradea Mare
<i>Făt frumos</i> : Suceava.	<i>Adevărul literar</i> : București.
<i>Cosinziana</i> : Cluj.	<i>Revista de filosofie</i> : București.
<i>Graul Românesc</i> : București.	<i>România Aeriană</i> : București.
<i>Răsăritul</i> : București.	<i>Nădejdea</i> : Vârșeț-Jugoslavia
<i>Viața Medicală</i> : Timișoara.	<i>Opoziția</i> : București
<i>Glasul Ardealului</i> : Cluj	<i>Umanitarismul</i> : București
<i>Duminea Poporului</i> : București	<i>Tribuna Banatului</i> : Timișoara

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA : TURNU-SEVERIN

STRADA DECEBAL

**„Ești Dafină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ.
Ne înfrățești cu gloria străbună
Ne ești, iubito, leagăn și mormânt.”**

G. V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ASEZĂMĂNTUL TIPOGRAFIC
„DAFINA”
TURNU-SEVERIN